

บทที่ ๒ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดในภาคกลางที่อยู่ทางตอนใต้สุด มีอาณาเขตติดต่อดังนี้
ทิศเหนือ จดเขตอำเภอชะอำ และอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก จดอ่าวไทย
ทิศใต้ จดเขตอำเภอปะทิว และอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันตก จดประเทศพม่า

ภาพที่ ๒.๑ แสดงแผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่มา: www.google.com/maps

จังหวัดประจวบฯ มีพื้นที่ประมาณ ๖,๓๐๐ ตารางกิโลเมตร ทางด้านทิศตะวันออกมีชายฝั่งทะเลติดต่อกับอ่าวไทย มีความยาวประมาณ ๒๒๕ กิโลเมตร ทางด้านทิศตะวันตก ซึ่งติดต่อกับชายแดนของประเทศพม่า ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี มีความยาวประมาณ ๑๘๐ กิโลเมตร พื้นที่ของจังหวัดมีลักษณะสัณฐานยาว ทอดตัวจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ พื้นที่ที่กว้างที่สุดอยู่ในเขตอำเภอหัวหิน มีความกว้างประมาณ ๙๐ กิโลเมตร นับจากชายฝั่งอ่าวไทยถึงแนวเขตแดนประเทศพม่า พื้นที่ส่วนแคบที่สุดอยู่ในเขตอำเภอเมือง ๖ มีความกว้างประมาณ ๑๑กิโลเมตร นับจากชายฝั่งอ่าวไทยถึงแนวเขตแดนประเทศพม่าซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนที่แคบที่สุดของประเทศไทย

๒.๑ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีความลาดเอียง จากด้านทิศตะวันตกซึ่งเป็นแนวเทือกเขาตะนาวศรีไปทางด้านทิศตะวันออกซึ่งเป็นอ่าวไทยตลอดแนวเขตจังหวัด นอกจากนี้ยังมีเทือกเขา และภูเขาอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล และพื้นที่ตอนกลางของจังหวัด เทือกเขาที่สำคัญได้แก่ เทือกเขาสามร้อยยอด มีความสูงเฉลี่ยของเทือกเขาทางด้านทิศตะวันออก ประมาณ ๗๕๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล ยอดสูงสุด สูง ๑,๒๑๕ เมตร

ต่ำสุด

๓๐๖

เมตร

จากลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวจะเห็นว่า พื้นที่ของจังหวัดประจวบฯ มีความลาดชันค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ในทะเลใกล้ชายฝั่งยังมีเกาะเล็ก ๆ อยู่รวม ๑๘ เกาะ อยู่ในเขตอำเภอเมืองฯ ๘ เกาะ ในเขตอำเภอหัวหิน ๓ เกาะ ในเขตกิ่งอำเภอสามร้อยยอด ๕ เกาะ ในเขตอำเภอบ้านลาด ๓ เกาะ ในเขตอำเภอบางสะพาน ๑ เกาะ และในเขตอำเภอบางสะพานน้อย ๘ เกาะ สภาพพื้นดินโดยทั่วไป มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับชายทะเลโดยตลอด พื้นที่ทางตอนเหนือ และตอนใต้ของจังหวัดมีความแตกต่างกันมาก พื้นที่ตอนใต้มีจากอำเภอเมืองฯ ลงไป มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าพื้นที่ทางตอนเหนือของอำเภอเมืองจึงมีคำกล่าวว่าเหนือทำได้ทำสวน แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำปราณบุรี อยู่ในเขตอำเภอบ้านลาดบุรี แม่น้ำกุยบุรี อยู่ในเขตอำเภอกุยบุรี แม่น้ำบางสะพาน อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน คลองบางนางรม อยู่ในเขตอำเภอเมืองฯ และคลองกรูด อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน ปัจจุบันแหล่งน้ำดังกล่าวนี้อยู่ในสภาพตื้นเขิน มีน้ำเฉพาะในฤดูฝน ในฤดูแล้งน้ำจะแห้งเป็นส่วนใหญ่

๒.๓ทรัพยากรธรรมชาติ

แร่ธาตุ สภาพทางธรณีวิทยา โครงสร้างของดินในจังหวัดประจวบ ฯ เป็นดินร่วนปนทราย ลีกลงไปเป็นดินเหนียวปนทราย บางแห่งเป็นดินปนหิน แร่ธาตุสำคัญได้แก่ แร่ควอทซ์ หินอ่อน ดิบุก ทองคำ ลูโคจีน โปแตสเซียม เฟลด์สปาร์และแร่อื่น ๆ และแร่อื่น ๆ ที่พบในเขตอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอหัวหิน มีแร่ควอทซ์ หินอ่อน แคลไซต์ อำเภอเมือง ฯ มีแร่เซอร์คอน ลูโคจีน อำเภอปราณบุรี มีหินอ่อน อำเภอทับสะแกมีดิบุก และอำเภอบางสะพานมีแร่ทองคำ

ป่าไม้ ในอดีตจังหวัดประจวบ ฯ มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ประชาชนมีรายได้จากการทำป่าไม้ในพื้นที่กว่า ๒ ล้านไร่ แต่ปัจจุบันอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม พื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการบุกรุกทำลายป่ามากกว่าล้านไร่ เหลือพื้นที่ป่าอยู่ประมาณ ๘๓๐,๐๐๐ ไร่ หรือประมาณร้อยละ ๒๑ ของพื้นที่ทั้งหมด การบุกรุกทำลายป่าเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนถึงประมาณร้อยละ ๕๓ ทางราชการได้ใช้มาตรการกำหนดพื้นที่ให้เป็นป่า โดยให้รักษาป่าในเขตอำเภอหัวหินเป็นป่าถาวร จำนวนประมาณ ๓๘๗,๐๐๐ ไร่ พร้อมทั้งกำหนดให้พื้นที่ในเขตอำเภอต่าง ๆ เป็นป่าสงวนแห่งชาติประเภทป่าบก ๑๕ แห่ง เป็นพื้นที่ประมาณ ๑,๗๕๐,๐๐๐ ไร่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติประเภทป่าชายเลน ๕ แห่ง เป็นพื้นที่ประมาณ ๘,๗๐๐ ไร่ มีการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มเติมอีก ๙ แห่ง เป็นพื้นที่ประมาณ ๑,๓๕๐,๐๐๐ ไร่

๒.๔ ประชากรและลักษณะทางสังคม

กลุ่มชาติพันธุ์ จำแนกได้ สามกลุ่มคือ

- กลุ่มคนไทย ประกอบด้วยผู้ที่อยู่อาศัยประจำถิ่นมาแต่โบราณกาล และกลุ่มผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากทุกภาคของประเทศ กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัด กลุ่มคนไทยทั้งสองกลุ่มดังกล่าว มีจำนวนมากที่สุดประมาณร้อยละ ๙๙ ของประชากรในจังหวัด

- กลุ่มชนเผ่าไทยทรงดำ หรือที่เรียกว่า ไทยดำ ลาวช่วงดำ หรือลาวโซ่ง เป็นชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยธนบุรี ตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไปในภาคกลางของประเทศไทย บรรพบุรุษเดิมของลาวโซ่ง มีถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง ในบริเวณตั้งแต่มณฑลทวายถึง ยูนนาน ตังเกี๋ย และแคว้นสิบสองจุไทย

โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่เมืองแกลง ปัจจุบันคือเดียนเบียนฟู ในประเทศเวียดนาม ชาวโซ่งได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยหลายครั้ง อันเนื่องมาจากผลของสงคราม

สมัยธนบุรี กองทัพไทยได้ยกไปตีเมืองลาว ได้กวาดต้อนชาวลาวกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งลาวโซ่ง เข้ามาในประเทศไทยโดยให้ลาวโซ่งไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเพชรบุรี

สมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เจ้าเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของไทยได้ยกทัพไปตีเมืองแกลง และกวาดต้อนพวกลาวพวน และลาวโซ่ง เข้ามากรุงเทพฯ ๓ เป็นบรรณาการ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้พวกลาวโซ่งไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวลาวโซ่งได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเนื่องจากสงครามหลายครั้ง พื้นที่เดิมที่เมืองเพชรบุรีอาจไม่เพียงพอ จึงได้มีการไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใกล้เคียงเข้าไปในเขตจังหวัดประจวบ

การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของลาวโซ่งไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก ส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพการเกษตร ทำนา เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

เครื่องแต่งกายทั้งหญิงและชาย มีลักษณะเด่นคือ การใส่เสื้อผ้าสีดำ หรือสีครามซึ่งทอขึ้นเอง สำหรับเครื่องประดับส่วนใหญ่เป็นเครื่องเงิน เช่น กำไลมือ กำไลเท้า ปิ่นปักผม กระดุมเสื้อ เป็นต้น เครื่องแต่งกายแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ชุดที่ใช้สวมใส่ในโอกาสพิเศษ และชุดที่ใช้ประจำวัน ชุดพิเศษเรียกว่า เสื้อฮี ใช้สวมใส่ในพิธีแต่งงาน พิธีแสนเรือน และพิธีศพ ที่สำคัญคือ ทุกคนต้องมีเสื้อฮี เป็นสมบัติของตนเอง สำหรับคลุมหีบศพของตน

ชุดที่ใช้ประจำวัน เสื้อผู้ชายเรียกว่า เสื้อไห้ นิยมใช้กับกางเกงขาก๊วยสีดำ หรือสีครามเข้ม มีผ้าขาวม้าคาดเอว เสื้อของผู้หญิงเรียกว่า เสื้อก้อน เป็นเสื้อแขนยาวสีดำ และสวมผ้าซิ่นสีดำลายขาวเป็นทาง เมื่ออยู่บ้านผู้หญิงลาวโซ่งไม่นิยมสวมใส่เสื้อแต่จะใช้ผ้าพันรัดหน้าอกแทนที่เรียกว่าผ้าเปียว

การปลูกบ้านที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านใต้ถุนสูง ใช้เสาไม้ขนาดใหญ่ ตอนปลายด้านหัวเสาเป็นง่าม เพื่อรองรับรอดและตง พื้นบ้านนิยมใช้ไม้ไผ่สับปูพื้นที่เรียกว่า ฟาก หลังคาเป็นทรงโค้งและคลุมด้า ลักษณะคล้ายกระโจมมุงด้วยหญ้าคา ตัวบ้านจะแบ่งออกเป็นสี่ส่วน ส่วนแรกเรียกว่า กักขาน เป็นส่วนหน้าบ้านมีบันไดขึ้นลักษณะเดียวกับชานบ้านไทยในชนบท ส่วนที่สองเรียกว่า ระเบียบบ้าน อยู่สูงกว่าระดับของกักขาน ส่วนที่สามเรียกว่า หน้าห้องผี สำหรับใช้เป็นที่รับแขกและเป็นที่นั่งนอนของพ่อแม่ที่มีลูกสาว ส่วนที่สี่เรียกว่า ห้องผี ซึ่งโดยปกติคือ ห้องนอน ชาวโซ่งมีความเชื่อมาแต่โบราณว่า ทุกบ้านจะเลี้ยงผีไว้ตรงมุมของห้องนอนจึงเรียกว่า ห้องผี ส่วนกว้านจะมีเฉพาะบ้านของตระกูลท้าวใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีใหญ่และเป็นห้องนอนของลูกชายวัยหนุ่ม

- กลุ่มชนเผ่ากะเหรี่ยง เป็นชนเผ่าที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากชายแดนประเทศพม่า เมื่อไม่นานมานี้คือประมาณปี พ.ศ.๒๕๑๐ ส่วนใหญ่เข้ามาอยู่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ และตำบลบึงนคร อำเภอสทิงพระ ทางราชการเรียกบริเวณที่อยู่อาศัยของชนเผ่ากะเหรี่ยงว่า ชุมชนพื้นที่สูง ภาษา อาจจำแนกการใช้ภาษาได้เป็นสามประเภทคือ

- ภาษาประจำถิ่น เป็นภาษาไทยในพื้นที่ตั้งแต่อำเภอเมือง ฯ ถึงอำเภอหัวหิน มีสำเนียงการพูดคล้ายชาวเพชรบุรี ต่างกันที่ทางเสียงที่ค่อนข้างนุ่มนวลกว่า หากเป็นการฟังอย่างเคยชิน จะพบความแตกต่างของสำเนียงทั้งสองดังกล่าว

- ภาษาปักษ์ใต้ เป็นภาษาพูดของคนส่วนใหญ่ในเขตอำเภอทางตอนใต้ของอำเภอเมือง ฯ ได้แก่ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย ซึ่งเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดในภาคใต้ นอกจากนี้ยังมีชาวปักษ์ใต้อยู่อาศัยในเขตอำเภอดังกล่าวอยู่มาก ภาษาที่ใช้มีสองลักษณะคือ พูดภาษาใต้ด้วยสำเนียงปักษ์ใต้ หรือพูดภาษาไทยภาคกลางด้วยสำเนียงปักษ์ใต้

- ภาษาอื่น ๆ เนื่องจากประชากรในเขตจังหวัดประจวบ ฯ เป็นคนไทยเชื้อสายต่าง ๆ รวมถึงชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอยู่อาศัย จึงมีการใช้ภาษาของตนภายในกลุ่มของตน เช่น ภาษาจีน ภาษาอีสาน ภาษาลาวโซ่ง ภาษากะเหรี่ยง ฯลฯ ศาสนา การนับถือศาสนาของประชากรแบ่งออกได้เป็นสี่กลุ่มคือ

- ศาสนาพุทธ มีพุทธศาสนิกชนอยู่ประมาณร้อยละ ๙๗.๓๕ มีวัดในพระพุทธศาสนาอยู่ ๑๘๖ วัด เฉลี่ย ๑ วัด ต่อพุทธศาสนิกชน ประมาณ ๒,๖๐๐ คน

- ศาสนาอิสลาม มีชาวมุสลิมอยู่ประมาณร้อยละ ๑.๓๓ มีมัสยิด ๑๐ แห่ง อยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ยกเว้นอำเภอหัวหิน และอำเภอกุยบุรี เฉลี่ยมัสยิด ๑ แห่งต่อชาวมุสลิม ประมาณ ๖๓๐ คน

- ศาสนาคริสต์ มีชาวคริสต์ อยู่ประมาณร้อยละ ๑.๒๗ มีโบสถ์คริสต์อยู่ ๙ แห่ง เป็นโบสถ์ของนิกายโรมันคาทอลิก ๕ แห่ง และนิกายโปรเตสแตนต์ ๔ แห่ง เฉลี่ยโบสถ์หนึ่งแห่งต่อชาวคริสต์ประมาณ ๖๗๐ คน

- ศาสนาอื่น ๆ ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ซิกข์ และอื่น ๆ มีผู้นับถือจำนวนน้อย ประมาณร้อยละ ๐.๐๕

๒.๕ การค้าชายแดนไทย – พม่า

ช่องทางการค้าระหว่างไทยกับพม่า แบ่งออกเป็นสี่ประเภท คือ

จุดผ่านแดนถาวร เป็นจุดผ่านแดนที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐบาลทั้งสองประเทศ สำหรับประเทศไทยเป็นไปตาม พรบ. คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า การสัญจรไปมา และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยมีจุดผ่านแดนถาวรรวม ๓ แห่ง ในเขตจังหวัดเชียงราย จังหวัดตาก และจังหวัดระนอง

จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นจุดผ่านแดนที่เปิดโดย รมต.มหาดไทย ตาม พรบ. คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ตามความเห็นชอบและหลักการของคณะอนุกรรมการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว ของสภาความมั่นคงแห่งชาติโดยมีวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ มีกำหนดระยะเวลาที่ไม่แน่นอน และไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศปัจจุบันมีอยู่ ๑ แห่งที่ด่านเจดีย์สามองค์จังหวัดกาญจนบุรี

จุดผ่อนปรน เป็นบริเวณที่เปิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ด้านมนุษยธรรม การส่งเสริมความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่น และการสัญจรไปมาระหว่างประเทศ ตลอดจนการค้าขายเครื่องอุปโภคบริโภคซึ่งกันและกัน การเปิดจุดผ่อนปรนอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันมีอยู่ ๑๑ แห่ง ในเขตจังหวัดเชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ กาญจนบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

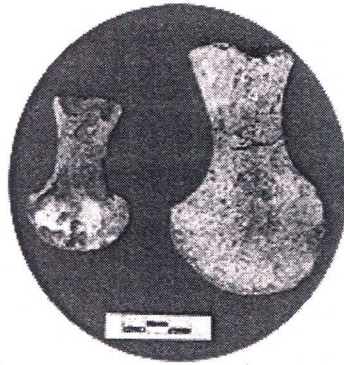

ภาพที่ ๒.๒ แสดงจุดผ่อนปรนลำลอง
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จุดผ่อนปรนลำลองตามสภาพภูมิประเทศ เป็นจุดที่ไม่มีการรับรองจากทางราชการของทั้งสองฝ่าย จังหวัดประจวบฯ มีช่องทางติดต่อกับประเทศพม่าที่สามารถสัญจรได้กว่า ๓๐ ช่องทาง บางช่องทางสามารถใช้ยานพาหนะได้ บางช่องทางต้องใช้ในการเดินเท้า ส่วนใหญ่เป็นช่องทางการติดต่อในลักษณะจุดผ่านแดนลำลอง ตามสภาพภูมิประเทศ มีช่องทางที่ราษฎรนิยมอยู่ ๑๑ ช่องทางคือ

- ช่องห้วยสะตือ อยู่ในเขตตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน เป็นเส้นทางเดินเท้า มีสภาพเป็นป่ารกทึบ
- ช่องสวนทุเรียน ตำบลเขาจ้าว อำเภอปราณบุรี เป็นเส้นทางเดินเท้า มีสภาพเป็นป่ารกทึบ
- ช่องคลองอินง ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี เป็นเส้นทางเดินเท้า มีสภาพเป็นป่ารกทึบ
- ช่องสิงขร อยู่ที่บ้านไร่เครา ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง ฯ เป็นช่องทางที่ใช้เดินทางระหว่างไทยกับพม่า มาแต่สมัยโบราณ สามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้
- ช่องวังเป้า ตำบลอ่าวน้อย อำเภอเมือง สามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้
- ช่องเหมืองคุนพ้อ ตำบลเขาล้าน อำเภอทับสะแก เดินทางโดยรถยนต์ได้
- ช่องหุบผาก ตำบลนาหูกวาง อำเภอทับสะแก เดินทางโดยรถยนต์ได้
- ช่องเขาแก้ว ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน เส้นทางเป็นถนนลูกรัง
- ช่องซี ตำบลชัยเกษม อำเภอบางสะพาน เส้นทางเป็นถนนลูกรัง
- ช่องหนองบอน ตำบลชัยเกษม อำเภอบางสะพาน เป็นถนนลูกรัง เป็นช่องทางนำไม้เข้าในอดีต
- ช่องคลองลอย อยู่ที่บ้านคลองลอย ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน เป็นถนนลูกรัง เป็นช่องทางนำไม้เข้าในอดีต

๒.๖ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ภาพที่ ๒.๓ แสดงลักษณะเครื่องใช้สมัยโบราณ
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นดินแดนซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนมาแต่โบราณ มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอย่างต่อเนื่องมาหลายยุคหลายสมัย พบเครื่องมือเครื่องใช้สมัยหินใหม่ ลักษณะเป็นหินทุบเปลือกไม้ ที่อำเภอทับสะแก

สมัยประวัติศาสตร์

นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๖ เป็นต้นมา ได้มีการเดินเรือติดต่อค้าขายระหว่างอินเดียกับจีนขยายตัวมากขึ้น ชาวอินเดียเริ่มเดินทางเข้ามาทำการค้ากับชนพื้นเมือง ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวจีนก็เช่นเดียวกัน ทำให้คาบสมุทรอินโดจีนและคาบสมุทรมาลายูกลายเป็นเส้นทางผ่านและเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชาวจีน อินเดีย ลังกา อาหรับ เปอร์เซีย กรีก และโรมัน เป็นผลให้ชุมชนในบริเวณดังกล่าวมีการรวมกลุ่ม และพัฒนาขึ้นเป็นรัฐในเวลาต่อมา

ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๗ เส้นทางการค้าระหว่างอินเดียใช้เส้นทางทางทะเลเป็นหลัก โดยการเดินเรือข้ามคาบสมุทรมาลายู แล้วเดินเรือเลียบตามชายฝั่งทะเลอันดามัน ทางฝั่งด้านตะวันตกและชายฝั่งอ่าวไทย ทางฝั่งด้านตะวันออก

นอกจากเส้นทางดังกล่าวแล้ว เอกสารจีนยังกล่าวถึงเส้นทางคมนาคมระหว่างอินเดีย และจีนที่สำคัญอีกสองเส้นทางคือ เส้นทางลัดข้ามคาบสมุทรมาลายูตอนล่าง ซึ่งจะเริ่มจากตะโกลา หรือตะกั่วป่า ข้ามมาทางฝั่งตะวันออกที่บริเวณอ่าวบ้านดอน เส้นทางนี้ใช้มาก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๐ และมีความสำคัญเพิ่มขึ้นโดยลำดับ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๑ เนื่องจากเกิดโจรสลัดชุกชุมในบริเวณช่องแคบแหลมมะละกา ทำให้นักเดินเรือต้องเลี่ยงมาใช้เส้นทางนี้แทน เส้นทางนี้ได้รับความนิยมมากที่สุดในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ ส่วนเส้นทางที่สำคัญอีกเส้นทางหนึ่งคือ เส้นทางลัดข้ามคาบสมุทรตอนเหนือ เริ่มจากแม่น้ำตะนาวศรีแล้วข้ามทิวเขาตะนาวศรีมายังฝั่งอ่าวไทย เส้นทางดังกล่าวนี้มีผลต่อการเจริญเติบโตของชุมชนบริเวณเมืองประจวบ ฯ ในเวลาต่อมา เมื่อประจวบ ฯ เป็นเมืองชายทะเลที่เปรียบเสมือนประตูเชื่อมต่อระหว่างดินแดนปลายแหลมมาลายูกับภาคกลางของไทย ซึ่งแต่เดิมในระยะแรกนั้นการคมนาคมติดต่อระหว่างชุมชนเมือง แถบชายฝั่ง

ทะเลจีนใต้และอ่าวไทย ใช้วิธีการเดินเรือเลียบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมมลายู จึงกล่าวได้ว่าการตั้งชุมชนในระยะแรกของเมืองประจวบฯ คงมีลักษณะเป็นชุมชนชายฝั่งทะเลขนาดเล็ก ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อรองรับการเดินทาง เป็นจุดผ่านหรือจุดแวะพักเพื่อเดินเสียบียงอาหาร น้ำจืด และรวบรวมสินค้าเท่านั้น เนื่องจากมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การหลบคลื่นลมเป็นอย่างดี เพราะประกอบไปด้วยเกาะ แก่ง อ่าว และเพิงผา

ในอดีตบริเวณเมืองประจวบฯ ปรากฏที่ตั้งของเมืองต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของนักเดินเรือต่างชาติ จากจดหมายเหตุของ วันวลิต (van valiet) ชาวฮอลันดา ซึ่งเดินทางเข้ามาค้าขายกับอาณาจักรอยุธยาในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง ระหว่างปี พ.ศ.๒๑๗๖ - ๒๑๘๕ ได้บันทึกเรื่องราวของ ท้าวอุทอง ที่เกี่ยวข้องกับเมืองกุยว่า โอรสพระเจ้ากรุงจีน นามว่า เจ้าอุยถูกพระบิดาเนรเทศลงเรือสำเภาพร้อมด้วยบริวารได้แล่นเรือมาถึงบริเวณแหลมมลายู ได้สร้างเมืองขึ้นหลายแห่งเช่น เมืองลังกาสุกะ เมืองนคร (ligor) และเมืองกุย (Guui) โดยเจ้าอุย อยู่ที่เมืองกุย ต่อมาก็ได้นามว่า ท้าวอุทอง

จากแผนที่การเดินทางของชาวต่างชาติ ปรากฏสถานที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับเมืองประจวบ ฯ เช่น แผนที่เดินเรือของกองเรือจีน ในบังคับบัญชาของเซ่งโห หัวหน้าน้ำขึ้นที่ซึ่งพระเจ้ายุงโล้ แห่งราชวงศ์หมิง ให้ออกไปสำรวจดินแดนทางตะวันตก เพื่อหาซื้อสิ่งของที่แปลกและหายากประเภทเพชรพลอย ไม้หอมและเครื่องเทศ ในระหว่างปี พ.ศ.๑๙๗๔ - ๑๙๗๕ ได้กล่าวถึงสถานที่แห่งหนึ่งที่แปลว่า เขาสามยอด สันนิษฐานว่า เป็นตำบลหนึ่งในบริเวณเมืองประจวบ ฯ ซึ่งน่าจะอยู่บริเวณเขาสามร้อยยอด นอกจากนี้แผนที่เดินเรือของชาวอาหรับยังปรากฏชื่อเมือง Kui หรือ Kuwi เหมือนกับแผนที่ของชาวโปรตุเกส ที่ปรากฏชื่อเมือง Cure ซึ่งน่าจะหมายถึงเมืองกุยเช่นกัน

สมัยอยุธยา

ในปี พ.ศ.๑๘๙๓ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี บรรดาเมืองต่าง ๆ ในบริเวณเมืองประจวบคีรีขันธ์ ก็ได้รวมอยู่ในปกครองของกรุงศรีอยุธยาด้วย จากหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่า กล่าวถึงชื่อของเมืองกุย เมืองปราณ เมืองนารัง เมืองบางตะพาน เมืองสิงคอง (สิงขร) เมืองคลองวัน (คลองวาท) และเมืองบางตะพานน้อย ว่าอยู่ในลำดับหัวเมืองปักษ์ใต้

ในปี พ.ศ.๒๑๓๓ ในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระองค์ได้เสด็จ ฯ พร้อมสมเด็จพระเอกาทศรถ มาประทับที่เมืองเพชรบุรี จากนั้นได้เสด็จ ฯ ทางชลมารคถึงบริเวณตำบลสามร้อยยอด โปรดให้สร้างพระตำหนักที่ริมทะเล ทั้งสองพระองค์ประทับและเสด็จ ฯ ประพาสทางทะเลแถบนี้อยู่ ๑๔ วัน

ในปี พ.ศ.๒๑๔๖ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เมืองตะนาวศรีมีหนังสือแจ้งมายังกรุงศรีอยุธยาว่า กองทัพพม่าและมอญยกมาล้อมเมืองขอพระราชทานกองทัพไปช่วย สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมได้โปรดเกล้า ฯ ให้พระยาพิชัยสงครามเป็นแม่ทัพยกไปช่วย แต่เมื่อเดินทางไปถึงด่านสิงขรได้รับไบบอกว่า เมืองตะนาวศรีเสียแก่พม่าแล้ว

พ.ศ.๒๒๔๖ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ พระองค์ได้เสด็จ ฯ ประพาสเมืองเพชรบุรี จากนั้นได้เสด็จ ฯ ทางชลมารคมาประทับที่พระตำหนักสามร้อยยอดเป็นเวลา ๑๕ วัน

พ.ศ.๒๒๕๐ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เจ้าเมืองกุยบุรีได้มีไบบอกมายังกรุงศรีอยุธยาว่า พบทองคำที่ตำบลบางสะพาน แขวงเมืองกุยบุรี พระองค์จึงได้โปรดเกล้า ฯ ให้ไพร่พลไปขุดและร่อนทองคำ ได้ทองคำมา ๘๐ ชั่งเศษ

พ.ศ.๒๓๐๒ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ พระเจ้าอลองพญาภษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีเมืองทวาย และเมืองมะริด ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของกรุงศรีอยุธยา พระองค์จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ยกกำลังไปต้านข้าศึกสองกองทัพคือ กองทัพของพระยายมราช ยกไปทางด่านสิงขรไปป้องกันเมืองมะริด ส่วนกองทัพของพระยารัตนาธิเบศร ตั้งทัพอยู่ที่เมืองกุยบุรี ในครั้งนี้กองทหารอาทมาต จากเมืองวิเศษชัยชาญ จำนวน ๔๐๐ นาย โดยการนำของขุนรองปลัดชู ได้ออกมาคอยตั้งรับข้าศึกอยู่บริเวณตำบลอ่าวหัวขาว ปากทางด่านสิงขร กองทหารอาทมาตได้เข้าขับไล่พม่า แต่ฝ่ายพมามีกำลังมากกว่า กองทัพของพระยารัตนาธิเบศรมาช่วยไม่ทัน เมื่อทราบข่าวกองทหารอาทมาตพ่ายแพ้แล้ว จึงได้ถอยกองทัพไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองเพชรบุรี

พ.ศ.๒๓๐๗ กองทัพพม่าที่ติดตาม หุยตองจาเจ้าเมืองทวาย ได้ถือโอกาสเข้าตีหัวเมืองปักษ์ใต้หลายเมือง รวมทั้งเมืองกำเนดินพคุณ เมืองคลองวาฬ เมืองกุย และเมืองปราณ จนกระทั่งถึงเมืองเพชรบุรี แต่ถูกกองทัพพระยาพิพัฒน์โกษา กับพระยาตากสินเข้าสกัดไว้ จึงถอยกำลังกลับไปเมืองทวายทางด่านสิงขร

พ.ศ.๒๓๑๐ เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าแล้ว เมืองต่าง ๆ ในบริเวณนี้จะกลายเป็นเมืองร้างไปชั่วระยะหนึ่ง เนื่องจากผู้คนพากันหลบหนีกองทัพพม่าที่เข้ามาปล้นสดมภ์ โดยผ่านเข้ามาตามช่องทางที่มีอยู่หลายช่องทาง โดยเฉพาะช่องทางสิงขร

สมัยธนบุรี

ในปี พ.ศ.๒๓๑๗ ได้มีใบบอกจากเมืองคลองวาฬว่า มีกองทัพพม่าจำนวน ๕๐๐ คน ยกกำลังเข้ามาทางด่านสิงขร เข้าปล้นบ้านทับสะแก แขวงเมืองกำเนดินพคุณ เกรงว่าจะขึ้นมาตีเมืองคลองวาฬขอให้ส่งกำลังไปช่วย แต่ขณะนั้นทางกรุงธนบุรีกำลังมีศึกติดพันอยู่ที่เมืองราชบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินฯ จึงมีรับสั่งให้เมืองกุย และเมืองคลองวาฬ ทำลายแหล่งน้ำกินน้ำใช้ ตามระยะทางที่จะขึ้นมายังเมืองเพชรบุรีทุกแห่ง ต่อมากองทัพพม่าได้บ้านทับสะแก และเผาเมืองกำเนดินพคุณ จากนั้นได้เข้าตีเมืองปะทิวมาตามลำดับ

สมัยรัตนโกสินทร์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ได้มีพระราชดำริที่จะแบ่งหัวเมืองปักษ์ใต้ฝั่งตะวันตก ซึ่งเดิมขึ้นกับกรมท่า จำนวน ๑๙ หัวเมือง และจากมณฑลไทยอีกหนึ่งหัวเมือง รวมเป็น ๒๐ หัวเมือง ให้ไปขึ้นกับกรมพระยากลาโหม ในบรรดาเมืองดังกล่าวมี เมืองคลองวาฬ เมืองกุย และเมืองปราณ รวมอยู่ด้วย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองบางนางรมขึ้นที่บริเวณปากคลองบางนางรม แต่เนื่องจากพื้นที่ไม่เหมาะที่จะทำการเกษตรกรรม เจ้าเมืองจึงย้ายที่ว่าการเมืองไปตั้งอยู่ที่เมืองกุย ซึ่งเป็นเมืองเก่า มีชุมชนอยู่หนาแน่นกว่า และพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อย้ายมาแล้วยังคงใช้ชื่อว่า เมืองบางนางรม เช่นเดิม

ในปี พ.ศ.๒๓๙๘ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองบางนางรม เมืองกุยบุรี และเมืองคลองวาฬเข้าด้วยกัน แล้วพระราชทานนามว่า เมืองประจวบคีรีขันธ์ คู่กับเมืองประจันตคีรีเขต ซึ่งพระราชทานให้เป็นนามของเกาะกง (ปัจจุบันอยู่ในกัมพูชา) พร้อมทั้งพระราชทานนามแก่เจ้าเมืองใหม่ว่า พระพิไชยชลสินธุ์

ในปี พ.ศ.๒๔๐๗ มีการเจรจาระหว่างผู้แทนรัฐบาลไทยกับผู้แทนรัฐบาลอังกฤษ เกี่ยวกับเรื่องการค้าปากดินแดนระหว่างไทยกับพม่า ซึ่งเริ่มพิจารณาบริเวณด่านเจดีย์สามองค์ก่อน ผู้แทนอังกฤษเสนอ

หลักการปักปันเขตแดนว่า ควรกำหนดให้ทิวเขาเป็นแนวแบ่ง ถ้าตอนใดน้ำไหลลงปากเขาด้านตะวันออกให้ถือเป็นดินแดนของไทย ถ้าไหลลงปากตะวันตกให้ถือว่าเป็นของอังกฤษ ฝ่ายไทยค้านว่าจะถือตามนั้นไม่ได้ เพราะบางตำบลต้นน้ำไหลจากภูเขาฝั่งไทยแล้วไหลลงไปฝั่งพม่าก็มีเช่น แม่น้ำเกลิงทอ และแม่น้ำกษัตริย์ เป็นต้น แต่ด้วยอุปสรรคเรื่องภาษาฝ่ายไทยจึงได้ยินยอม ให้ถือเอาทิวเขาตะนาวศรีเป็นเส้นกำหนดเขตแดนอย่างคร่าว ๆ จากนั้นฝ่ายอังกฤษก็ได้พยายามถกเถียงบีบบังคับกำหนดให้ทิวเขาใกล้มาทางไทยมากที่สุดเป็นที่ปักปันเขตแดนทำให้ไทยเสียดินแดนที่เคยครอบครองอยู่เดิม ซึ่งในสมัยโบราณจะมีอาณาเขตลึกเข้าไปเมืองสิงขร (ปัจจุบันคือตำบลเทียนกุลของประเทศพม่า) เป็นผลให้แผนที่ประเทศไทยบริเวณเมืองประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะคอดกั้วเป็นพื้นที่แคบที่สุดของประเทศ

ในปี พ.ศ.๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงคำนวณได้ว่าวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ จะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวง สามารถเห็นได้ชัดเจนที่ตำบลห้วยกอ แขวงเมืองประจวบ ฯ จึงเสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ ค่ายหลวง ตำบลห้วยกอ โดยมีนักดาราศาสตร์ชาติต่าง ๆ รวมทั้งคณะทูตานุทูตร่วมขบวนเสด็จด้วย

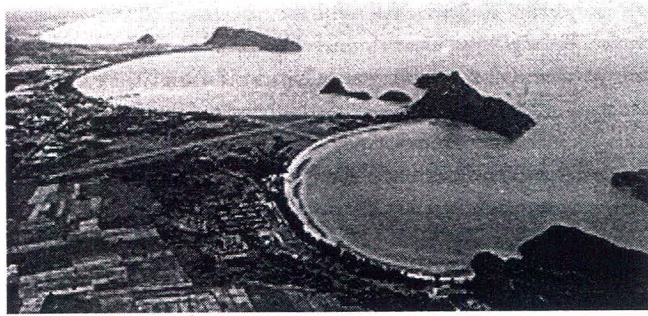
ในปี พ.ศ.๒๔๓๗ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้จัดการปกครองส่วนภูมิภาคแบบเทศาภิบาลทรงพิจารณาเห็นว่า เมืองประจวบ ฯ เป็นเมืองเล็ก จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ยุบเมืองลงเป็นอำเภอประจวบ ฯ ขึ้นอยู่กับเมืองเพชรบุรี แต่ยังคงตั้งที่ว่าการอยู่ที่เมืองกุย

พ.ศ.๒๔๔๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้า ฯ ให้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากเมืองกุยมาตั้งที่อำเภอเกาะหลัก คืออำเภอประจวบ ฯ ในปัจจุบัน

พ.ศ.๒๔๔๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้า ฯ ให้รวมอำเภอเมือง ฯ อำเภอปราณบุรี (ขึ้นอยู่กับเมืองเพชรบุรี) และเมืองกำเนิดนพคุณ (ขึ้นกับเมืองชุมพร) แล้วตั้งขึ้นเป็นเมืองปราณบุรี เพื่อรักษาชื่อเมืองปราณ โดยให้ขึ้นกับมณฑลราชบุรี

พ.ศ.๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า การมีชื่อเมืองปราณบุรีอยู่สองแห่ง อาจทำให้เกิดความสับสน จึงได้โปรดเกล้า ฯ ให้เปลี่ยนนามเมืองปราณบุรีที่ตำบลเกาะหลัก เป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์ตามเดิม ส่วนเมืองปราณที่ปากน้ำปราณ ยังคงเรียกว่าเมืองปราณ เช่นเดิม ขณะนั้นเมืองประจวบ ฯ ประกอบด้วยสามอำเภอคือ อำเภอเมือง ฯ อำเภอปราณบุรี และอำเภอกำเนิดนพคุณ

พ.ศ.๒๔๗๖ มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคขึ้นใหม่ เมืองประจวบ ฯ ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัด ประกอบด้วยอำเภอเมือง ฯ อำเภอปราณบุรี อำเภอบางสะพาน อำเภอหัวหิน อำเภอทับสะแก อำเภอกุยบุรี และกิ่งอำเภอบางสะพานน้อย

ภาพที่ ๒.๔ แสดงอ่าวประจวบคีรีขันธ์
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พ.ศ.๒๔๘๔ เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา กองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่บริเวณอ่าวประจวบ ฯ และ อ่าวมะนาว เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม เข้ายึดจังหวัดประจวบ ฯ เป็นเส้นทางลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์ไปยัง ประเทศพม่าทางด้านสิงขร บรรดาทหารตำรวจข้าราชการพลเรือนประชาชน และยุวชนทหารชาวประจวบ ฯ ได้เข้าขัดขวางอย่างเต็มกำลัง การต่อสู้เริ่มขึ้นที่บริเวณกองบินน้อยที่ ๕ (ปัจจุบันเป็นกองบินที่ ๕๓) เข้าไปถึง ในตัวเมืองประจวบ ฯ ทำให้ทหารญี่ปุ่นเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ต่อมารัฐบาลไทยได้มีคำสั่งให้ยุติการต่อสู้ โดยได้ตกลงยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทางผ่านช่องสิงขรออกสู่ประเทศพม่า

ภาพที่ ๒.๕ แสดงภาพแกะสลักทหาร
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

เหตุการณ์เมื่อญี่ปุ่นยกพลขึ้นบก ในปี พ.ศ.๒๔๘๔ ขุนบำรุงรัตนบุรีดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการ จังหวัดประจวบ ฯ นายนาวาอากาศโท หม่อมหลวงประवास ชุมสาย เป็นผู้บัญชาการกองบินน้อยที่ ๕ ซึ่ง ตั้งอยู่ระหว่างเกาะหลักและอ่าวมะนาว เวลานั้นฝูงบินของกองบินน้อยที่ ๕ ต้องไปช่วยราชการที่จังหวัด สงขลาหนึ่งฝูง ไปประจำที่สนามบินต้นสำโรง จังหวัดนครปฐม หนึ่งฝูง จึงเหลืออยู่ที่กองบิน ๕ เพียงฝูงเดียว ทางหน่วยได้ชุดหลุมรั้งปืนกลหนักและปืนกลเบา บริเวณชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยและด้านอ่าวมะนาว รวมทั้งบนเขาหัวตาเหลือก อีกจุดหนึ่งด้วย

กำลังตำรวจได้แบ่งไปประจำอยู่บริเวณชายแดนไทย - พม่า เพื่อป้องกันอังกฤษที่ยึดครองพม่าอยู่ อาจจะรุกเข้าประเทศไทย เหลือตำรวจรักษาการณ์อยู่ที่ตัวจังหวัดเพียงเล็กน้อย และทุกหน่วยราชการกำลังเตรียมงานฉลองวันรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะจัดงานในวันที่ ๑๐ ธันวาคม

ตอนเช้าของวันที่ ๘ ธันวาคม นายร้อยตรี ศรีศักดิ์ สุจริตธรรม และเพื่อนทหารอีกประมาณ ๑๐ คน ได้ออกไปลากอวนอยู่ไม่ห่างจากชายฝั่งอ่าวมะนาวมากนัก ได้สังเกตเห็นเรือลำเลียงท้องแบนหลายลำ กำลังแล่นมุ่งหน้าเข้าสู่ฝั่ง จึงได้รับมาแจ้งเหตุแก่ทหารกองบินน้อยที่ ๕ ด้านอ่าวมะนาว ซึ่งต่อมาได้นำไปสู่การสู้รบกับทหารญี่ปุ่นในที่สุด

กำลังทหารญี่ปุ่นได้ยกกำลังเข้ามาพร้อมกันทั้งอ่าวเกาะหลัก และอ่าวเกาะมะนาว ทางด้านอ่าวเกาะหลัก กำลังทหารญี่ปุ่นสามารถยกพลขึ้นบก แล้วเข้ายึดที่ทำการไปรษณีย์ กองกำกับการตำรวจและสถานีรถไฟ

การต่อสู้ดำเนินไปจนสาย ทหารญี่ปุ่นได้กระจายกำลังกันชุดสนามเพละตลอดแนวสนามบิน จนจดฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ฝ่ายทหารได้ยิงต่อสู้จนกระสุนหมดต้องใช้กระสุนซ้อมยิงเข้ายิงต่อสู้ นายนาวาอากาศโท หม่อมหลวงประวาศ ชุมสาย เห็นเหลือกำลังที่จะต่อสู้ต่อไป จึงได้ตัดสินใจสั่งทำลายคลังเก็บของตลอดจนทรัพย์สินอื่น ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ข้าศึก

การต่อสู้ได้ดำเนินไปจนถึงเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. ทหารญี่ปุ่นยังไม่สามารถยึดกองบินน้อยที่ ๕ ได้สำเร็จ จึงได้เสริมกำลังสนับสนุนเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ฝ่ายไทยเห็นเหลือกำลังจึงได้ถอยกำลังส่วนหนึ่งไปตั้งมั่นที่เชิงเขาล้อมหมวก พร้อมทั้งอพยพครอบครัวทหารขึ้นไปอยู่บนเขาล้อมหมวกด้วย และเมื่อตกค่ำก็ได้ระเบิดคลังน้ำมันที่มีอยู่ประมาณ ๑๐๐ ถัง การต่อสู้คงดำเนินต่อไป

เช้าวันที่ ๙ ธันวาคม การรบคงยืดเยื้อต่อไป ฝ่ายราษฎรเตรียมอพยพไปรวมกันที่หน้าบ้านขุนประจวบสมบูรณ์ คหบดีของจังหวัด ส่วนทางเรือนจำได้ปล่อยตัวนักโทษทั้งหมดของเรือนจำ

เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. รัฐบาลได้ประกาศอนุญาตให้ทหารญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทย ไปยังประเทศพม่า การสู้รบจึงยุติลง รวมเวลาการสู้รบทั้งหมด ๓๓ ชั่วโมง

เพื่อเป็นการระลึกถึงความกล้าหาญเสียสละของทหารกองบินน้อยที่ ๕ ในครั้งนั้นจึงได้สร้างอนุสาวรีย์วีรกรรม ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เพื่อจารึกนามวีรชนผู้พลีชีพไว้เป็นที่ระลึกถึงความเสียสละชีวิตเพื่อชาติบ้านเมือง

ในวันที่ ๘ ธันวาคม ของทุกปี หน่วยราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน จะประกอบพิธีวางพวงมาลาเพื่อน้อมระลึกถึงดวงวิญญาณของผู้ที่สละชีวิต และชีวิตเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทยเอาไว้ชั่วกาลนาน

๒.๗ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

๑. สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ถ้ำพระยานคร

ถ้ำพระยานครเป็นถ้ำธรรมชาติตั้งอยู่บนไหล่เขาสูงลูกหนึ่งในทิวเขาสามร้อยยอด จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เท่าที่พบในปัจจุบันยังไม่แน่ชัดนักเกี่ยวกับประวัติของผู้ค้นพบถ้ำพระยานคร แต่เท่าที่หลักฐานปรากฏสรุปได้ว่า ผู้ค้นพบถ้ำพระยานครคือพระยานคร ผู้ครองนครศรีธรรมราช แต่ก็ไม่รู้แน่ว่าอยู่ในสมัยกรุง

ศรีอยุธยาหรือสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะคำว่าพระยานครเป็นชื่อเรียกเจ้าผู้ครองนครศรีธรรมราช ทั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทราบว่าถ้าพระยานครนี้มีหินงอกหินย้อยและมีผนังถ้ำงดงามวิจิตรพิศดาร จึงมีพระราชประสงค์จะเสด็จประพาสถ้าพระยานคร จึงมีพระบรมราชโองการให้ช่างประจำราชสำนักออกแบบสร้างพลับพลาแบบจตุรมุข ขนาดย่อมมีความกว้าง ๒.๕๕ เมตร ยาว ๘ เมตร สูง ๒.๕๕ เมตร (วัดถึงช่อฟ้า) แล้วให้นำไปประกอบติดตั้งที่ถ้าพระยานคร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จประพาสถ้าพระยานครเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๓๓ แล้วพระราชทานนามพลับพลาที่นำมาประกอบสร้างขึ้นที่ถ้าพระยานครนี้ว่า "พระที่นั่งคูหาคฤหาสน์" พร้อมกับได้ทรงลงพระปรมาภิไธย จ.ป.ร. ไว้ที่ผนังถ้ำด้านเหนือของพลับพลา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ก็ได้เสด็จประพาสถ้าพระยานครนี้ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๖๙ และพระองค์ก็ได้จารึกพระปรมาภิไธยย่อ ป.ป.ร. ไว้ที่ผนังถ้ำด้านตะวันตกของพลับพลาด้วย

ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ขณะที่พระองค์ได้เสด็จแปรราชฐานมาประทับที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน ก็มีพระราชประสงค์จะประพาสถ้าพระยานครแห่งนี้ด้วย แต่บังเอิญมีเหตุสุดวิสัย เนื่องจากฝนตกหนักทะเลมีคลื่นลมใหญ่ จึงต้องงดเสด็จ และหลังจากวันนั้นอีก ๒ วันคือวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๐๒ ก็ได้เสด็จไปทอดพระเนตรถ้าพระยานครนี้เป็นครั้งแรก ปัจจุบันนี้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ใช้ตราพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด

๒. หว้ากอ

หว้ากอปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กล่าวคือ ในปี พ.ศ.๒๔๐๙ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงคำนวณและทำนายล่วงหน้าได้ว่าจะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงที่ประเทศไทย ในวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ และสามารถเห็นได้ชัดเจนที่บ้านหว้ากอ เมืองประจวบคีรีขันธ์ หลังจากทีพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้คำนวณเกี่ยวกับปรากฏการณ์การเกิดสุริยุปราคาเป็นที่แน่พระทัยแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการให้ข้าราชการบริพาร เตรียมการที่จะไปดูสุริยุปราคาเต็มดวงที่หว้ากอ

เมื่อมีการเตรียมค่ายหลวงแล้วก็ทรงมีพระราชสาส์นถึง สเตเฟ่น นักดาราศาสตร์สุริยุปราคา และถึงเซอร์แฮรี ลอร์ด ผู้ว่าราชการเมืองสิงคโปร์ ในการเตรียมการดูสุริยุปการครั้งนี้จะมีชาวต่างชาติมาดูจำนวน ๘๔ คนลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่เตรียมการพร้อมแล้ว และการเสด็จเดินทางมาทอดพระเนตรสุริยุปราคา ได้ดังนี้

วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จโดยเรือพระที่นั่งอรรคราชวรเดช ออกจากพระนคร เมื่อไปถึงหน้าค่ายหลวงหว้ากอ อากาศมืดคลุ้มจัด จึงทรงมีพระบรมราชโองการสั่งให้ถอยเรือพระที่นั่งกลับไปทอดประทับแรมอยู่ที่อ่าวมะนาวเป็นเวลา ๒ วัน

วันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ เวลาเย็นเสด็จพระราชดำเนินขึ้นจากเรือพระที่นั่ง ขึ้นทรงม้าพระที่นั่งจากอ่าวมะนาวลงไปถึงค่ายหลวงเวลาย่ำค่ำ

วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ เวลา ๐๙ นาฬิกาเศษ ได้ฤกษ์ยกเสาธงและฉัตร ชักธง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับค่ายหลวง ทรงรับสั่งให้ประโคมแล้วทรงยิงปืน

ด้วยพระหัตถ์ สลุดตรงสลักกับทหารปืนใหญ่ฝ่ายละนัด รวมสลุดฝ่ายละ ๒๑ นัด และเรือปืนสยามสดัมภ์ยังเพิ่มขึ้นอีก ๒๑ นัด รวมเป็น ๖๓ นัด

วันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ เวลาเช้ากับต้นเรือรบฝรั่งเศสอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ จุฬาลงกรณ์ กรมขุนพิริยดิศประชาณาท ให้เสด็จลงไปเที่ยวในเรือรบ เวลาใกล้เที่ยงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงวัดแสงแดดตรวจสอบกับแผนที่ที่ตั้งค่ายหลวง ครั้นเวลา ๑๗ นาฬิกาเศษ เสด็จพระราชดำเนินไปที่เรือนนักวิทยาศาสตร์ชาวฝรั่งเศส และเสด็จกลับเมื่อเวลาใกล้ค่ำ

วันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ เซอร์แฮรี ลอร์ด เจ้าเมืองสิงคโปร์ เดินทางมาด้วยเรือกลไฟ ๓ ลำ ถึงหัวากอเวลา ๐๙ นาฬิกา

วันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ ตอนรุ่งเช้ามีเมฆปรากฏเป็นก้อนหนาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ และเป็นอยู่อย่างนั้นจนถึงเวลา ๐๙ นาฬิกา ก็มีฝนตกมาประปราย ครั้นเวลา ๑๐ นาฬิกา ๐๕ นาที เมฆเริ่มกระจายออกแต่ท้องฟ้ายังมีมืดเพราะสุริยุปราคาได้เกิดขึ้นแล้ว ต่อมาเมื่อเวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๕ นาที ดวงอาทิตย์จึงสว่างจ้า ดังนั้นจึงไม่สามารถจดเวลาที่เริ่มเกิดสุริยุปราคาได้ แต่คาดว่าเกิดเวลา ๑๐ นาฬิกา ๐๔ นาที

วันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ ตอนรุ่งเช้ามีพระบรมราชโองการให้ข้าราชการบริพารและชาวต่างประเทศไปรวมกันที่พลับพลาและถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก และเสด็จกลับโดยเส้นทางเดิม

จากเหตุการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าหัวากอมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ปวงชนชาวไทยโดยเฉพาะชาวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทุกคนควรจะระลึกถึงหัวากอและพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตลอดไป

๓. ด้านสังขร

ด้านสังขรเป็นทางข้ามเทือกเขาตะนาวศรีที่เป็นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า อยู่ในเขตตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ บางครั้งก็เรียกกันว่า "ช่องสันพรานหรือสันพร้าว" ด้านสังขรมีชื่อเด่นในด้านเส้นทางเดินทัพและด้านการคมนาคมติดต่อค้าขายซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะด้านการคมนาคม ด้านสังขรเป็นเส้นทางที่พวกพ่อค้าและนักเดินทางชาวไทยและชาวต่างประเทศใช้เป็นเส้นทางลัดระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทยมานับร้อยๆ ปีมาแล้ว โดยไม่ต้องแล่นเรือไปอ้อมแหลมมลายู เพราะสมัยนั้นไม่ค่อยมีเรือเดินอ้อมแหลมมลายู เพราะมีมรสุมพัดตลอดปี จะมีลมสงบก็เพียงปีละเดือนสองเดือนเท่านั้น และการเดินทางอ้อมแหลมมลายูก็เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าเดินทางลัดเข้ามาทางด้านสังขร ในหนังสือขุนช้างขุนแผนได้กล่าวถึงด้านสังขรไว้ตอนหลวงทรงพลกับพันภานไปรับม้าที่เมืองมะริดว่า

"....จะกล่าวหลวงทรงพลกับพันภาน
ไปตั้งอยู่มฤตเป็นครั้งปี
ด้วยหลวงศรีวรชานไปซื้อม้า
ต้องรออยู่จนฤดูลมแล่นไป
หลวงศรีได้ม้ามามอบให้
อิเลื่องเมืองมฤตพลอดติดตาม

พระโองการตรัสใช้ไปตะนาวศรี
กับไพร่สามสิบสี่ที่ตามมา
ถึงเมืองเทศยังข้าพหามาไม่
เรือที่ไปเมืองเทศจึงกลับมา
ทั้งม้าเทศม้าไทยหกสิบห้า
ผัวมันทำนว่าเป็นม้าน้ำ

มีลูกตัวหนึ่งชื่อสีหมอก
ร้ายกาจหนักหนานัยน์ตาดำ
มาถึงสิงขรผ่นพักหยุด
กรมการกุยปรามส่งเนืองมา

มันออกวันเสาร์ขึ้นเก้าค่ำ
เห็นม้าหลวงข้ามน้ำก็ตามมา
ปล่อยม้าอูตลุดให้กินหญ้า
ผ่านฉะอำถึงท่าเพชรบุรี..."

ในช่วงที่ไทยทำสงครามกับพม่าตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ด้านสิงขรเป็นเส้นทางที่สำคัญทางหนึ่งของพม่าที่ใช้เดินทัพเข้ามายังแผ่นดินไทย อย่างเช่นในคราวที่พม่ายกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยาก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ด้านสิงขรก็เป็นเส้นทางหนึ่งที่พม่าใช้เป็นเส้นทางเดินทัพมา และในคราวสงครามเก้าทัพสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์พม่าได้ยกทัพมาตีไทย ด้านสิงขรก็เป็นเส้นทางหนึ่งที่พม่าใช้เป็นเส้นทางเดินทัพ จะเห็นได้ว่าด้านสิงขรเป็นด้านสำคัญของไทยในอดีต ที่ศัตรูของไทยคือพม่าใช้เป็นทางผ่านเพื่อเข้ามาโจมตีไทย จึงเป็นจุดที่ชาวประจวบคีรีขันธ์ทุกคนควรตระหนักและระลึกถึงประวัติศาสตร์ไทย ณ ด้านสิงขรจุดนี้

ในปี พ.ศ.๒๔๖๓ รัฐบาลพม่าได้ส่งข้าราชการในแผนกรถไฟคณะหนึ่งเดินทางข้ามด้านสิงขรมายังจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อสำรวจและพิจารณาเส้นทางที่จะวางรางรถไฟร่วมกับฝ่ายไทย โดยจะวางรางรถไฟจากประจวบคีรีขันธ์ไปเชื่อมกับทางรถไฟในพม่า แต่จะเป็นด้วยเหตุใดไม่ทราบ โครงการนี้ก็เงียบหายไป ถึงกระนั้นเมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพาได้เกิดขึ้นใหม่ๆ ก็ยังมีหน่วยทหารของญี่ปุ่นใช้ด้านสิงขรเป็นเส้นทางเคลื่อนที่จากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไปยังเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริด

๔. บ้านร้อนทอง

เมื่อครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยพระนเรศวรมหาราช ทรงโปรดเกล้าให้สมเด็จพระอนุชายกทัพไปตะนาวศรี เพราะได้ข่าวว่าตะนาวศรีซึ่งเป็นของไทยขณะนั้นเกิดกบฏ ทัพที่มาในครั้งนั้น (พ.ศ.๒๑๒๙) ได้มาประชุมพลที่ตำบลบางสะพานใหญ่ตรงบ้านร้อนทองปัจจุบัน แล้วยกทัพผ่านมาทางด้านสิงขรไปปราบกบฏที่ตะนาวศรี

ครั้งสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้รับแจ้งจากกรมการเมืองว่าพบทองคำที่ทางสะพานใหญ่ จึงดำรัสให้เกณฑ์ราษฎรชุดทองส่งเรียกว่า ส่งส่วยทอง สถานที่ชุดทองดังกล่าวปัจจุบันนี้คือ หมู่บ้านร้อนทอง หมู่ที่ ๖ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันมีทองอยู่บางแห่ง ทองคำที่นี้เป็นทองคำเนื้อเก๊าบริสุทธิ์เรียกว่า "ทองนพเก้า"

๕. พระราชวังไกลกังวล

พระราชวังไกลกังวล สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๐ มีพระตำหนักเปี่ยมสุขเป็นตึกหินอ่อนอาคารแบบตะวันตก ๓ ชั้น ข้างๆ พระตำหนักเปี่ยมสุขคือ ศาลาเริง ซึ่งเป็นสถานที่เสด็จออกรับแขกหรือจัดการแสดงต่างๆ อยู่ในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ วันเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ประทับอยู่ที่พระราชวังไกลกังวลแห่งนี้ ปัจจุบันพระราชวังไกลกังวลเป็นที่ประทับแปรพระราชฐานในฤดูร้อนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์

๖. นิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ที่มาและการดำเนินการจัดสร้างนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสัมพันธ์ ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๘๓ จนถึงปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้น ที่จะช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือมีแต่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ตลอดจนประชาชนกลุ่มอื่นๆ ที่มีปัญหาในทางเศรษฐกิจให้มีความเจริญทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเมื่อนิคมสร้างตนเองที่กรมประชาสัมพันธ์จัดตั้งขึ้นมีความเจริญแล้ว ทางกรมประชาสัมพันธ์ก็จะถอนสภาพนิคมสร้างตนเอง แล้วมอบให้ฝ่ายปกครองรับผิดชอบดำเนินการตามหลักการปกครองท้องถิ่นต่อไป

ประวัติความเป็นมาของนิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เริ่มดำเนินการโดย นายสะอาด ปายะนันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยได้เสนอต่อกระทรวงมหาดไทย ให้พิจารณาดำเนินการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองในท้องที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยได้พิจารณากำหนดเขตที่ดินรกร้างว่างเปล่าในท้องที่ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอทับสะแกบางส่วน ในชั้นแรกกรมประชาสัมพันธ์ ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่รังวัดของกรมประชาสัมพันธ์ และเจ้าหน้าที่ที่ดินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จัดทำแผนที่วงรอบเขตนิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	จรด ตั้งแต่หลักกิโลเมตรที่ ๓๑๐ ของถนนเพชรเกษมตัดตรงไปทางทิศตะวันตกผ่านทุ่งเคล็ด บ้านหนองมะขามเฒ่า จรดทุ่งยาว
ทิศใต้	จรด ถนนเข้าน้ำตกห้วยยาง
ทิศตะวันตก	จรด เขตป่าสงวนของกรมป่าไม้
ทิศตะวันออก	จรด ถนนเพชรเกษมตั้งแต่หลักกิโลเมตรที่ ๓๑๐ ถึงหลักกิโลเมตร
	ที่ ๓๕๐.๓๐๐

พื้นที่ซึ่งประมาณไว้ในขั้นแรกประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ไร่ แต่ได้มีราษฎรเข้าครอบครองแล้ว ๔๖,๐๘๓ ไร่ ๑ งาน ๔๗ ตารางวา คงเหลือพื้นที่ที่จะจัดสรรได้อีกประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ไร่

การจัดสรรที่ดินให้กับสมาชิคนิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มดำเนินการ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ และในปี พ.ศ.๒๕๐๐ มีการบรรจุสมาชิคนิคมครั้งแรก ได้จัดสรรที่ดินให้สมาชิคนิคม จำนวน ๔๒ ครอบครั้ว ในปีต่อมาก็ได้บรรจุสมาชิคนิคมเพิ่มขึ้นตามลำดับ สมาชิคนิคมสร้างตนเองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่ เป็นชาวจังหวัดเพชรบุรีจากอำเภอบ้านแหลมซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเดิมในการทำประมง ได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากถูกผู้ประกอบการประมงรายใหญ่และมีทุนรอนมาก มาแย่งการประกอบอาชีพ และสมาชิคนิคมบางกลุ่มเคยปลูกป่าแซมชายเลนมีที่ดินน้อยรายได้จากการทำไม้แสมไม่พอยังชีพ และสมาชิคนิคมบางพวกซึ่งมาจากอำเภอเขาชัยวันจังหวัดเพชรบุรี ส่วนมากประกอบการทำนาที่ดินที่มีอยู่เดิม เปลี่ยนสภาพเนื่องจากมีเขื่อนส่งน้ำ กระแสน้ำเปลี่ยนทางเดินทำนาไม่ได้

ในปี พ.ศ.๒๕๐๒ รัฐบาลมีนโยบายให้เลิกอาชีพปลูกลำไยสามล้อรับจ้างในจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดส่งกรมกรสามล้อซึ่งสมัครใจประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นสมาชิคนิคมนี้ จำนวน ๓๒๓ ครอบครั้ว และสมาชิคนิคมซึ่งเป็นทหารผ่านศึกจำนวน ๓๐ ครอบครั้ว และสมาชิคนิคมที่ได้รับภัยพิบัติจากอัคคีภัยส่วนหนึ่งจำนวน ๔ ครอบครั้ว

มรดกทางธรรมชาติ

พื้นที่ป่า

ภาพที่ ๒.๖ แสดงลักษณะต้นไม้ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา: กรมป่าไม้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบฯ มีพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์หลายแห่ง มีพืชพันธุ์ไม้หลายหลากชนิด และสัตว์ป่า สัตว์น้ำ นานาชนิด

ป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตจังหวัดประจวบ ฯ มีอยู่ ๒๐ แห่งด้วยกันคือ

- ป่าดอนเต็งรัง อยู่ในเขตอำเภอบางสะพานบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๘๒๐ ไร่
- ป่าคลองเก่าคลองคอย อยู่ในเขตอำเภอบางสะพานบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่
- ป่าเขาเขียว อยู่ในเขตอำเภอบางสะพานบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๓,๗๐๐ ไร่
- ป่ากุยบุรี อยู่ในเขตกิ่งอำเภอสทิงพระ อำเภอบางสะพานบุรี และอำเภอกุยบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๙๑๖,๐๐๐ ไร่
- ป่าเขาน้อย อยู่ในเขตอำเภอกุยบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๑,๒๐๐ ไร่

- ป่าคลองวฬ อยู่ในเขตอำเภอเมือง ฯ มีพื้นที่ประมาณ ๘๐๐ ไร่
 - ป่าเขตาม่องล่าย อยู่ในเขตอำเภอเมือง ฯ มีพื้นที่ประมาณ ๙๐๐ ไร่
 - ป่าเขาทุ่งมะเฒ่า อยู่ในเขตอำเภอเมือง ฯ มีพื้นที่ประมาณ ๒,๕๐๐ ไร่
 - ป่าทุ่งกระต่ายขัง อยู่ในเขตอำเภอเมือง ฯ มีพื้นที่ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่
 - ป่าวังด้วนและป่าห้วยยาง อยู่ในเขตอำเภอทับสะแก มีพื้นที่ประมาณ ๑๓,๕๐๐ ไร่
 - ป่าทับสะแก อยู่ในเขตอำเภอทับสะแก และอำเภอบางสะพาน มีพื้นที่ประมาณ ๒๐๑,๐๐๐ ไร่
 - ป่ากลางอ่าว อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน มีพื้นที่ประมาณ ๑,๒๐๐ ไร่
 - ป่าพุน้ำเค็ม อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน มีพื้นที่ประมาณ ๖๑,๒๐๐ ไร่
 - ป่าเขาไชยราชและป่าคลองกรูด อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย มีพื้นที่ประมาณ ๕๔๐,๐๐๐ ไร่
 - ป่าคลองแม่รำพึง อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน มีพื้นที่ประมาณ ๔,๖๐๐ ไร่
 - ป่าเขาสี่เสียด อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน มีพื้นที่ประมาณ ๒๕๐ ไร่
 - ป่าเขากลอย อยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน มีพื้นที่ประมาณ ๕,๑๐๐ ไร่
 - ป่าเขาถ้ำพยอม อยู่ในเขตอำเภอสามร้อยยอด มีพื้นที่ประมาณ ๒,๑๐๐ ไร่
 - ป่าเขาน้อยห้วยตามา อยู่ในเขตกิ่งอำเภอห้วยยอด มีพื้นที่ประมาณ ๑,๕๐๐ ไร่
 - ป่าเลนบางปู อยู่ในเขตกิ่งอำเภอห้วยยอด มีพื้นที่ประมาณ ๖๐๐ ไร่
- อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีอยู่ทั้งหมด ๙ แห่งด้วยกันคือ

ภาพที่ ๒.๗ แสดงที่ทำการอุทยานแห่งชาติกุยบุรี.

ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- อุทยานแห่งชาติกุยบุรี อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกุยบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๙๕๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕๙๗,๐๐๐ ไร่ นับเป็นอุทยาน ฯ ที่มีพื้นที่มากที่สุดของจังหวัดประจวบ ฯ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ป่าในเขตอำเภอปราณบุรี กิ่งอำเภอสามร้อยยอด อำเภอกุยบุรี และอำเภอเมือง ฯ มีอาณาเขตด้านทิศตะวันตกจรดแนวพรมแดนไทย-พม่า

ภาพที่ ๒.๘ แสดงบ่อน้ำอุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สภาพป่ามีทั้งป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น มีพันธุ์ไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจอยู่มาก เช่น ไม้ยาง ไม้จันทน์ ไม้ตะแบก ไม้มะค่าโมง ไม้มะยมหอม ไม้ตะเคียนทอง ฯลฯ สัตว์ป่าที่พบมีหลายชนิดเช่น เก้ง หมูควาย หมูป่า เสือ กวาง กระตัง หมาป่า หมาโน เลียงผา สมเสร็จ ช้างป่า ฯลฯ มีสัตว์ป่าสงวนได้แก่ เลียงผา และสมเสร็จ

แหล่งธรรมชาติที่น่าสนใจได้แก่ น้ำตก มีอยู่สองแห่งคือ น้ำตกห้วยดงมะไฟ เกิดจากต้นน้ำลำน้ำกุยบุรี แพรกขวา มีลักษณะเป็นผาลาดชัน ลดหลั่นกันลงมาเป็นชั้น ๆ จำนวน ๑๕ ชั้น ชั้นที่ ๙ เป็นชั้นน้ำตกที่สวยงามที่สุด สูงประมาณ ๕ เมตร กว้างประมาณ ๓ เมตร ส่วนน้ำตกที่สูงที่สุดคือ น้ำตกชั้นที่ ๑๔ และชั้นที่ ๑๕ สูงประมาณ ๑๒ - ๑๕ เมตร มีแอ่งน้ำลงเล่นน้ำได้ น้ำตกผาหมาหอน เกิดจากต้นน้ำกุยบุรี แพรกซ้าย มีลักษณะเป็นผาลาดชันเกือบตั้งฉากมีสามชั้น เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ น้ำใส ไหลแรงตลอดปี บริเวณตอนล่างเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ลงไปเล่นน้ำได้

- อุทยานแห่งชาติสามร้อยยอด เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ ๖๑,๓๐๐ ไร่ อยู่ในเขตอำเภอปราณบุรี และอำเภอกุยบุรี มีเขาสามร้อยยอดอยู่ในเขตอุทยาน ฯ

สภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาหินปูนสูงชัน มีริมฝั่งทะเลที่สวยงาม ที่ราบริมฝั่งทะเลที่เป็นหาดเลน และห้วงน้ำทะเลตื้น มีหมู่เกาะหินปูนในทะเลใกล้ชายฝั่งรวม ๕ เกาะ คือ เกาะสตั๊ด เกาะโครำ เกาะนมสาว เกาะระวีง และเกาะระวาง ส่วนพื้นที่ราบมีน้ำขังตลอดปี อยู่ทางด้านตะวันตกของอุทยาน ฯ คือ หุบสามร้อยยอด เป็นหุบน้ำจืดขนาดใหญ่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่อุดมสมบูรณ์ของนกและปลาน้ำจืดนานาชนิด มีพื้นที่ประมาณ ๓๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ หนึ่งในสี่ของพื้นที่อุทยาน น้ำจืดในหุบนี้มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรี ไหลมาทางห้วยโพธิ์ ห้วยขมิ้น ห้วยหนองควา ห้วยไร่ตาฟ้าง แล้วไหลลงสู่ทะเลตามคลองเขาแดง

ยอดเขาสามร้อยยอด ที่สูงสุดในเขตอุทยาน ฯ สูง ๖๐๕ เมตร จากระดับน้ำทะเล ยอดเขาที่สำคัญได้แก่ เขาใหญ่ เขาลำ เขาชะพูน เขาแดง เขาหุบจันทร์ เขาคันบันได

จากการกักเซาะหินปูนหลายแห่งมีลักษณะเป็นถ้ำปล่อง หุบเหวขนาดใหญ่ที่สำคัญได้แก่ ถ้ำแก้ว ถ้ำไทร ถ้ำพระยานคร ภายในถ้ำดังกล่าว มีหินงอกหินย้อยสวยงามเป็นจำนวนมาก

เขาสามร้อยยอดมีระบบนิเวศที่มีความหลากหลาย ตั้งแต่ห้วงน้ำทะเลตื้น ชายหาด ป่าชายเลน หุ่น้ำจืด หุ่น้ำป่า เขาหินปูน เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะนกชนิดต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีป่าที่พบพืชประเภทต่าง ๆ ได้แก่ป่าชายหาด ป่าชายเลน ป่าเขาหินปูน มีพืชที่สำคัญได้แก่ สนทะเล โพทะเล กระติง จันทน์ เกตุ มะเลื่อ อ้อยช้าง โมกมัน จันทน์ผา จันทน์แดง มะค่าโมง โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก โปรง ตะบูน แสม ฯลฯ พืชที่พบในหุ่น้ำจืดมี กก พง อ้อ หญ้าปล้อง หญ้าไซ บัว ผักแว่น บอน ห้วแห้ว ฯลฯ

ความแตกต่างทางสภาพธรรมชาติของเขาสามร้อยยอด ทำให้เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ ที่อาศัยอยู่ในน้ำเค็ม น้ำกร่อย และน้ำจืด ทั้งยังเป็นแหล่งอาหารของนกประจำถิ่นและนกที่อพยพเข้ามาอาศัยตามฤดูกาลถึงเกือบ ๓๐๐ ชนิด เช่น นกกระสาแดง นกกระสาขาว เป็ดแดง เป็ดหางแหลม เป็ดลาย นกหัวโตเล็ก เขาเหลือง นกหัวโตทรายเล็ก นกชายเลนบึง นกชายเลนน้ำจืด นกชายเลนปากแอน นกอีโก้ยตะโพกน้ำตาล นกซ่อมทะเลออกแดง นกอัญชันนอกเขา นกอัญชันคิ้วขาว นกอโด้ นกนางนวลเกลบเล็ก นกหัวโตมลายู นกนางนวลเกลบท้ายทอยดำ นกออก นกหัวขวาน ฯลฯ

นอกจากนี้บริเวณเทือกเขาหินปูนยังเป็นที่อยู่อาศัยของเลียงผา ซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวนที่สำคัญชนิดหนึ่ง ส่วนสัตว์ป่าอื่น ๆ ก็มี เสือปลา เก้ง ลิงแสม ค่างแว่น อีเห็น เม่น และกระต่ายป่า เป็นต้น

ภาพที่ ๒.๙ แสดงภาพหาดนกร
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- อุทยานแห่งชาติหาดนกร อยู่ในเขตตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก มีพื้นที่ประมาณ ๒๓,๘๐๐ ไร่ มีชายหาดที่เงียบสงบ สะอาดสวยงาม ในเขตอุทยาน ฯ มีเกาะเล็ก ๆ อยู่สองเกาะคือ เกาะจาน และเกาะท้ายทรีย์ มีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก โดยการปิดกั้นลำห้วยสำคัญได้แก่ ห้วยคลองหินจวง ซึ่งไหลผ่านตอนกลางพื้นที่อุทยาน ฯ

อุทยาน ฯ แห่งนี้เดิมเป็นพื้นที่สวนเก่า ป่าไม้ธรรมชาติมีอยู่เพียงเล็กน้อย เช่น เกตุ ยาง ประดู่ มะค่า ฯลฯ พันธุ์ไม้ที่ปลูกใหม่ได้แก่ สนทะเล สนประดิพัทธ์ สะเดา สัก สัตว์ป่าที่พบส่วนใหญ่เป็นนกชนิดต่าง ๆ เช่น นกเอี้ยงสาริกา นกขมิ้นท้ายทอยดำ นกยางกรอด นกแซงแซว นกตะขาบทุ่ง นกกระแตแต้แว๊ด นกจาบ

คาเล็ก นกกาใหญ่ นกแอ่นบ้าน นกนางแอ่นกินรัง ฯลฯ ส่วนสัตว์ป่าอื่น ๆ ได้แก่ อีเห็น กระต่ายป่า เม่น ฯลฯ สัตว์น้ำมี ปลาตูก ปลาช่อน ปลาขาว สำหรับปะการังพบในบริเวณเกาะจาน และเกาะท้ายทรีย์

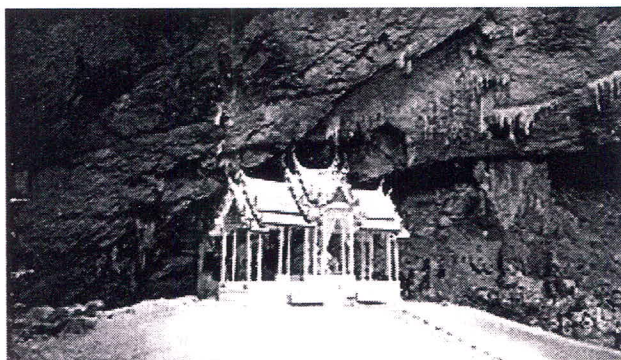
ภาพที่ ๒.๑๐ แสดงวนอุทยานป่ากลางอ่าว
ที่มา: การท่องเที่ยววนอุทยานป่ากลางอ่าว

- วนอุทยานป่ากลางอ่าว อยู่ในเขตตำบลแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน มีพื้นที่ประมาณ ๑,๒๐๐ ไร่ เดิมเป็นป่าสงวนชื่อ ป่ากลางอ่าว วนอุทยานแห่งนี้ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๗

ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบอยู่ตอนกลางของหมู่บ้าน รอบอุทยานเป็นสวนมะพร้าว มีราษฎรตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยโดยรอบ ในวนอุทยานมีพันธุ์ไม้นานาชนิด เช่น ไม้ยางนา ไม้ตะเคียนทอง ไม้ตะเคียนทราย ไม้มะม่วงป่า เป็นต้น ส่วนพันธุ์พืชที่ใช้เป็นอาหารมี ผักหวาน ผักกะพุน เสม็ดชุน กุบบก ไข่น้ำ เห็ดยาง เห็ดโคน เห็ดไข่ไก่ สัตว์ป่าที่พบมี เก้ง กระเจง ไก่ป่า และนกชนิดต่าง ๆ เช่น นกจุกขาว (นกกระราง) นกแซงแซว นกตีทอง และนกกาเหว่า เป็นต้น

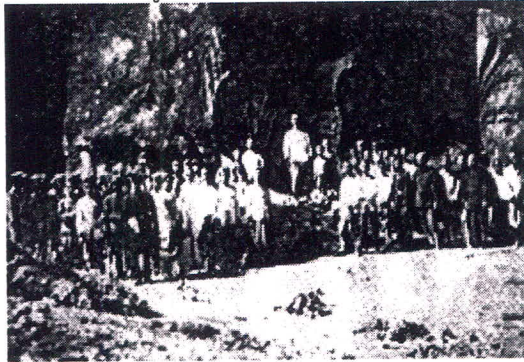
มรดกทางวัฒนธรรม

แหล่งโบราณคดี

ภาพที่ ๒.๑๑ แสดงภาพพระที่นั่งคูหาคฤหาสน์
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระที่นั่งคูหาฤทธาสน์ ตั้งอยู่ในถ้ำพระยานคร บนไหล่เขาลูกหนึ่งในทิวเขาสามร้อยยอด ในเขตอุทยาน ฯ เขาสามร้อยยอด ตำบลสามร้อยยอด กิ่งอำเภอสามร้อยยอด การที่ได้ชื่อว่าถ้ำพระยานคร เนื่องจากพระยานคร เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชท่านหนึ่งเป็นผู้ค้นพบ

ภาพที่ ๒.๑๒ แสดงภาพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้โปรดเกล้า ฯ ให้สร้างศาลาจตุรมุข กว้าง ๒.๕๕ เมตร ยาว ๘ เมตร ไว้ ณ ถ้ำพระยานคร พระราชทานนามว่าพระที่นั่งคูหาฤทธาสน์ และโปรดเกล้า ฯ ให้จารึกพระปรมาภิไธยย่อ จ.ป.ร. ไว้ที่บริเวณผนังด้านเหนือของพลับพลา เมื่อปี พ.ศ.๒๔๓๓

ในปี พ.ศ.๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสถ้ำพระยานคร และได้โปรดเกล้า ฯ ให้จารึกพระปรมาภิไธยย่อ ป.ป.ร. ไว้บริเวณผนังถ้ำด้านตะวันตกของพลับพลา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสถ้ำพระยานคร เป็นการส่วนพระองค์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒
กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๕

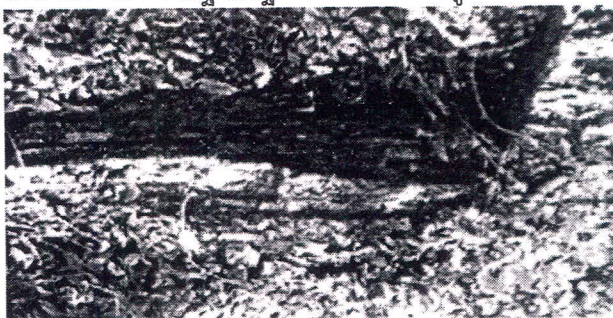

ภาพที่ ๒.๑๓ แสดงภาพบริเวณบ้านห้วยกอ พ.ศ. ๒๕๐๑
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บ้านห้วยกอ อยู่ในเขตตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง ฯ ในอดีตเป็นเพียงหมู่บ้านชายทะเลเล็ก ๆ มีสภาพเป็นป่ารกทึบชุกชุมด้วยไผ่ป่า

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงคำนวณว่าจะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงในวันอังคาร เดือนสิบ ขึ้นค่ำ ปีมะโรง จ.ศ.๑๒๓๐ ตรงกับวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ ที่บ้านห้วยกอ เมืองประจวบ ฯ จะเห็นดวงจันทร์จับดวงอาทิตย์ จากทิศตะวันออกเฉียงเหนือแล้วออกทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ เป็นเวลานาน ๖ นาที ๔๕ วินาที ต่อมาได้เกิดปรากฏการณ์ดังที่ทรงคำนวณไว้ทุกประการ

ต่อมาสมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงทราบว่าที่บ้านห้วยกอยังมีฐานก่ออิฐถือปูน จากเหตุการณ์สำคัญครั้งนั้นเหลืออยู่จึงโปรดให้รักษาไว้เป็นหลักฐานสืบต่อไป ปัจจุบันฐานก่ออิฐถือปูนดังกล่าวได้ถูกทำลาย จนเหลือเพียงแนวอิฐที่วางเป็นแนวระนาบ สันนิษฐานว่าสร้างไว้สำหรับเป็นที่ตั้งกล้องโทรทรรศน์ และตั้งเครื่องวัดที่สำคัญ เช่น เครื่องวัดความเข้มของสนามแม่เหล็กโลก เครื่องวัดความชื้นของบรรยากาศ และอุณหภูมิของอากาศ เครื่องตั้งเวลา ฯลฯ ฐานอิฐดังกล่าวที่พบมีอยู่ห้าแห่งด้วยกันคือ

ภาพที่ ๒.๑๔ แสดงภาพถ่ายกองอิฐโบราณ
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- แห่งที่ ๑ อยู่หน้าบริเวณสำนักงานของอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ฯ ณ ห้วยกอ เป็นเสาหินสี่เหลี่ยมกว้างประมาณ ๑ ฟุต ตั้งอยู่บนฐานอิฐถือปูน เป็นฐานสำหรับตั้งเครื่องมือวิทยาศาสตร์
 - แห่งที่ ๒ อยู่ใกล้บริเวณรั้วของสำนักงานอุทยานวิทยาศาสตร์ ฯ มีความกว้าง ยาวประมาณ ๒ x ๒ ฟุต
 - แห่งที่ ๓ อยู่ใกล้บริเวณลำห้วยของคลองห้วยโตน จุดนี้ได้มีการเคลื่อนย้ายแล้วครั้งหนึ่ง เนื่องจากผู้พบในช่วงแรกเข้าใจว่าเป็นวัดร้าง
 - แห่งที่ ๔ อยู่ใกล้กับแห่งที่ ๓ ห่างไปทางเหนือเล็กน้อย
 - แห่งที่ ๕ อยู่ทางด้านเหนือของสำนักงานอุทยานวิทยาศาสตร์ ฯ ประมาณ ๙๐๐ เมตร จุดนี้มีแท่นอิฐถือปูนจำนวนมาก
- โบราณสถานรวม ๕ แห่งนี้ กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓

ภาพที่ ๒.๑๕ แสดงภาพภายในถ้ำคีรีวงค์
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ถ้ำคีรีวงค์ ตั้งอยู่บนเขาหินปูน อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ ๑ กิโลเมตร อยู่ที่บ้านถ้ำคีรีวงค์ ตำบลธงชัย อำเภอบางสะพาน

ภายในถ้ำแบ่งออกเป็นสองคูหา คูหาแรกค่อนข้างยาวในแนวเหนือ - ใต้ ยาวประมาณ ๒๔ เมตร กว้างประมาณ ๗ เมตร บริเวณติดกับผนังถ้ำทางด้านทิศตะวันตก มีพระพุทธรูปปูนปั้น ปางไสยาสน์ยาวประมาณ ๓.๕ เมตร ประดิษฐานอยู่ ผนังถ้ำโดยรอบมีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย และปางสมาธิ ประดิษฐานอยู่ ๑๙ องค์ และมีพระพุทธรูปบาทจำลองทำจากดินเผา และไม้อีกอย่างละหนึ่งองค์ บริเวณผนังถ้ำทางด้านทิศตะวันตก เหนือองค์พระพุทธรูปไสยาสน์ สูงจากพื้นประมาณ ๒ เมตรเศษ ตามความโค้งของผนังถ้ำ มีพระปรมาภิไธยย่อ จ.ป.ร. ปรากฏอยู่

คูหาที่สอง อยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่ ด้านข้างทั้งสองด้านของพระประธานมีเจดีย์ทรงกลมขนาดเล็ก เดิมภายในถ้ำมีพระพุทธรูปสำริดอยู่เป็นจำนวนมากประดิษฐานอยู่ ลักษณะเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ ปางห้ามสมุทร สมัยอยุธยา บนเพดานถ้ำ ในคูหาที่สอง มีร่องรอยการสกัดผนังถ้ำเป็นพระพุทธรูปประทับนั่ง และบริเวณเหนือพระเศียรพระประธานมีร่องรอยของการสกัดหินเป็นหลุมกลม ๆ หลายหลุม

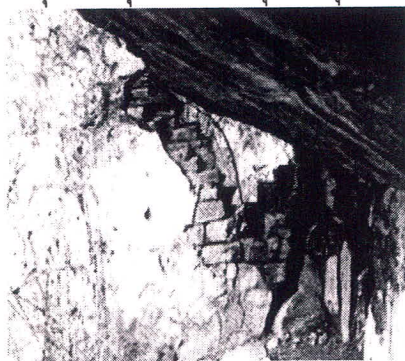

ภาพที่ ๒.๑๖ แสดงป้อมยันทัพพม่า
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ป้อมยันทัพพม่า อยู่ที่บ้านจวนบน ตำบลกุยบุรี อยู่ทางด้านทิศใต้ของวัดกุยบุรี มีลักษณะก่อด้วยอิฐ และหินก้อนใหญ่ ขนาดกว้าง ๑๖ เมตร สูงประมาณ ๕ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นป้อมที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา เพื่อใช้เป็นที่ตั้งสกัดทัพของพม่า ที่เดินทางมาทางเมืองกุยบุรี ซึ่งอยู่ใกล้กับด่านสิงขรและเป็นช่องทางข้ามเทือกเขาต่อแดนไทยกับพม่า เมืองกุยบุรีจึงเป็นเมืองที่อยู่ในเส้นทางเดินทัพในการสงครามระหว่างไทยกับพม่า มาแต่สมัยอยุธยา

ในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเอกาทศรถ ทรงนำทัพหัวเมืองปักษ์ใต้รวม หกเมืองได้แก่ เมืองไชยา เมืองชุมพร เมืองคลองวาฬ เมืองกุยบุรี เมืองปราณบุรี และเมืองเพชรบุรี โดยได้ชุมนุมทัพที่ตำบลบางสะพาน เพื่อเดินทัพผ่านด่านสิงขรไปปราบปรามเมืองตะนาวศรีที่เป็นกบฏ

ในปี พ.ศ.๒๓๐๒ พม่าใช้เส้นทางด่านสิงขรจะเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา โดยตีเมืองทวายแล้วจะยกเข้ามาตีเมืองมะริด เมืองตะนาวศรี เมื่อฝ่ายไทยทราบข่าวจึงยกทัพออกไปตั้งรับที่ตำบลแก่งตุ่มแตก และตั้งค่ายอีกแห่งหนึ่งที่ตำบลห้วยขาว แต่ด่านทานพม่าไม่ได้ ทัพพม่าได้ยกเข้ามาทางเมืองกุยบุรี เมืองปราณบุรี เมืองชะอำ เมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี และเมืองสุพรรณบุรี แต่เข้าตีกรุงศรีอยุธยาไม่สำเร็จ

ภาพที่ ๒.๑๗ แสดงภาพถ้ำม้าร้อง
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในปี พ.ศ.๒๓๐๗ พม่ายกทัพมาตีเมืองทวาย เมืองมะริด และเมืองตะนาวศรี เจ้าเมืองทวายหนีเข้ามาที่เมืองชุมพร พม่าได้ตามมาตีเมืองชุมพร แล้วยกมาตีเมืองปะทิว เมืองกุยบุรี และเมืองปราณบุรี แดกทั้งสามเมือง

เขาลำม้าร่อง ตั้งอยู่ที่บ้านม้าร่อง ตำบลพงศประศาสน์ อำเภอบางสะพาน เขาลำม้าร่อง เป็นที่พักคนเดินทางระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ในสมัยโบราณ

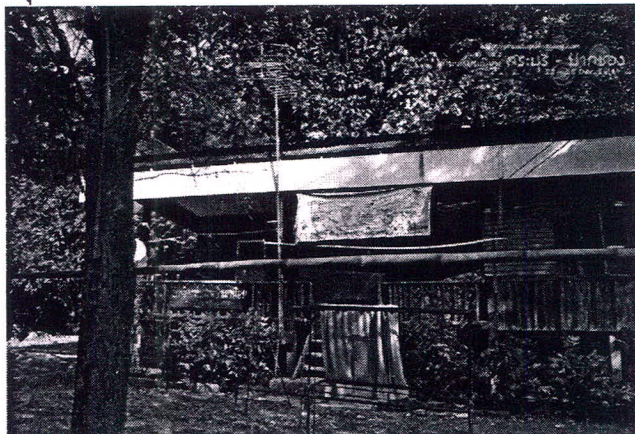
ภายในเขาลำม้าร่อง มีถ้ำสำคัญคือถ้ำบ่อน้ำทิพย์ ชาวบ้านเชื่อว่าน้ำในบ่อเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีน้ำชงอยู่ตลอดปีใช้ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาในสมัยก่อนได้มีการอัญเชิญมาจากถ้ำนี้ร่วมในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครบ ๕ รอบ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๐

ถ้ำกลบ อยู่ที่บ้านดอนจวง ตำบลปากแพรก อำเภอบางสะพานน้อย เป็นถ้ำหินปูนเป็นสถานที่หลบซ่อนหนีภัยระหว่างสงครามไทยกับพม่า ตั้งครั้วสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

บ้านหนองตลาด อยู่ในเขตตำบลกุยบุรี อำเภอกุยบุรี เดิมเป็นเนินดินมีพื้นที่ประมาณ ๓ ไร่เศษ เป็นเนินดินที่อยู่กลางทุ่งนาและป่าละเมาะ สูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๒ เมตร ทางทิศใต้ห่างออกไปประมาณ ๒ กิโลเมตร มีคลองกุยที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำกุยบุรี ทางด้านทิศตะวันออกของเนิน มีหนองน้ำขนาดใหญ่ชื่อหนองตลาด เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว พบเศษภาชนะดินเผาเป็นจำนวนมาก เมื่อมีการตัดคลองผ่านเนินดินทางด้านทิศตะวันออก ภาชนะที่พบส่วนใหญ่เป็นภาชนะดินเผา เนื้อไม่แกร่ง มีทั้งแบบผิวเรียบ และแบบที่มีการตกแต่งผิวด้วยลายเชือกทาบและลายขูดขีด นอกจากนี้ยังพบหินขัดและเปลือกหอยนางรมจำนวนหนึ่ง

บริเวณห่างจากแหล่งโบราณคดีไปทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ ๖๐๐ เมตร ที่บ้านหนองเตาปูน มีเนินดินทรงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๕๐ เมตร ชาวบ้านเรียกว่า เนินมะค่า บนเนินดินพบเศษภาชนะดินเผาเนื้อไม่แกร่งจำนวนหนึ่ง ทั้งสองแห่ง

ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบจากแหล่งโบราณคดีดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นภาชนะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน น่าจะเป็นแหล่งชุมชนในสมัยอยุธยา

ภาพที่ ๒.๑๘ แสดงภาพหมู่บ้านปรือน้อย
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บ้านปรือน้อย ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาบ้านปรือน้อย ตำบลปากน้ำปราณบุรี อำเภوپราณบุรี จากการปรับพื้นที่ได้พบโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น เศษภาชนะดินเผา ส่วนใหญ่เป็นเครื่องลายครามของจีน

อยู่ในสภาพสมบูรณ์เรียงซ้อนกันเป็นแถว เหมือนตั้งใจนำมาฝังไว้ นอกจากนั้นยังพบเศษเงินพดด้วง เครื่องใช้โลหะจำพวกตะเกียง กระโถน เครื่องประดับสัตว์ประเภท ตาปโค ตาปม้า กระดิ่ง ฯลฯ สันนิษฐานว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้น่าจะเป็นแหล่งโบราณสมัยอยุธยา ตั้งอยู่ไม่ไกลจากวัดเขาน้อย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนในแถบนี้ การที่ชุมชนแห่งนี้ร้างไปอาจมีสาเหตุจากสงคราม เนื่องจากเมืองปรางบุรีอยู่ในเส้นทางเดินทัพ

ภาพที่ ๒.๑๙ แสดงภาพบ้านหนองกา
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บ้านหนองกา อยู่ในเขตตำบลปรางบุรี อำเภอปรางบุรี มีลักษณะเป็นเนินดินขนาดเล็ก กว้างประมาณ ๓ เมตร สูงประมาณ ๑ เมตร พบโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากอยู่ลึกลงไปประมาณ ๕๐ เซนติเมตร โบราณวัตถุที่พบส่วนใหญ่เป็นชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ประเภทเครื่องเคลือบ เครื่องลายคราม และเครื่องเคลือบสี นอกจากนี้ยังพบภาชนะที่ทำจากโลหะผสม เช่น ชันน้ำ เป็นต้น

จากโบราณวัตถุที่พบโดยเฉพาะภาชนะจากดินเผา สันนิษฐานว่าแหล่งโบราณคดีนี้เป็นแหล่งชุมชนในสมัยอยุธยา และน่าจะเกี่ยวข้องกับการทำสงครามระหว่างไทยกับพม่า เพราะตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในเส้นทางเดินทัพของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้พื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับบ้านหนองกา ยังมีชื่อสถานที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สงครามอยู่หลายแห่งเช่น ช่องขุนด่าน หนองล้งเลือด บ้านหน้าป้อม เป็นต้น โดยเฉพาะช่องเขาล้งเลือดนั้น เป็นช่องเขาที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านของเกวียนมาแต่โบราณ

เมืองปรางหรือเมืองปรางบุรี เป็นเมืองเก่า ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ปรากฏชื่อคู่กับเมืองกุยซึ่งเป็นหัวเมืองขึ้นจัตวา

ในปี พ.ศ.๒๔๔๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองปรางไปขึ้นกับแขวงเมืองเพชรบุรี ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๔๙ ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวมอำเภอเมืองฯ อำเภอปรางบุรี และอำเภอกำเนิดนพคุณ ตั้งขึ้นเป็นเมืองใหม่พระราชทานนามว่า เมืองปรางบุรี มีฐานะเป็นเมืองจัตวาขึ้นอยู่กับมณฑลราชบุรี มีที่ว่าการเมืองอยู่ที่เกาะหลัก อำเภอประจวบคีรีขันธ์ เมืองปรางเดิมที่บริเวณปากน้ำปรางบุรีให้มาขึ้นกับเมืองปรางบุรีใหม่

ในปี พ.ศ.๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้า ฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองปรางบุรี ที่เกาะหลักเป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์

ในปี พ.ศ.๒๔๕๙ เมื่อทางราชการสร้างทางรถไฟสายใต้ แต่ไม่ได้เข้าไปถึงตำบลปากน้ำปรางบุรี จึงได้ย้ายที่ทำการอำเภอไปอยู่บริเวณจุดที่ทางรถไฟผ่าน ซึ่งอยู่ในเขตตำบลบ้านเมืองเก่า

พ.ศ.๒๕๒๑ ย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภอมาอยู่ที่ตำบลเขาน้อย ริมถนนเพชรเกษมที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

บ้านปาร์อน จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๑ พบว่าบ้านปาร์อน ตำบลบางสะพาน อำเภอบางสะพาน มีสภาพภูมิประเทศเป็นเนินดินสูงต่ำสลับกัน พบโบราณวัตถุจำนวนมากกระจายอยู่บนเนินดิน มีพื้นที่ประมาณ ๒๐ ไร่ ส่วนใหญ่เป็นเศษภาชนะดินเผาทั้งแบบเนื้อแกร่ง และเนื้อไม่แกร่ง และเครื่องเคลือบลายคราม มีทั้ง หม้อ โอ่ง ไห และถ้วยชามขนาดเล็ก นอกจากนั้นยังพบเศษหินกะเทาะจำนวนมาก ซึ่งคนนำมาใช้ในกระบวนการทำเหมืองแร่ สันนิษฐานว่า เป็นแหล่งชุมชนซึ่งอาจมีกิจกรรมเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ทองคำ

บ้านหลักเมือง อยู่ในเขตตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอบางสะพาน พบหลักหินแท่งสี่เหลี่ยม กว้าง ๓๘ เซนติเมตร สูง ๗๒ เซนติเมตร หนา ๒๗ เซนติเมตร ชาวบ้านเล่าว่าหลักหินนี้ในสมัยโบราณใช้เป็นหลักผูกช้าง และเชื่อว่าบริเวณนี้เป็นเมืองเก่า ซึ่งเดิมตั้งอยู่ที่ท่ามะนาว บนฝั่งขวาของแม่น้ำรำพึง ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่ท่ากาหลอ บริเวณริมฝั่งขวาของลำน้ำบางสะพานใหญ่ ปัจจุบันคือ บ้านหลักเมือง โบราณวัตถุที่พบได้แก่ ระฆังหิน ซึ่งตั้งอยู่ในศาลคู่กับหลักหิน พบเศษภาชนะดินเผาเนื้อไม่แกร่ง จำนวนเล็กน้อย

ห่างออกไปจากหลักหินไปทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๒๐๐ เมตร พบเศษอิฐและถ้วยชามจำนวนมาก จากโบราณวัตถุที่พบสันนิษฐานว่า บริเวณบ้านหลักเมือง เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนในสมัยอยุธยา

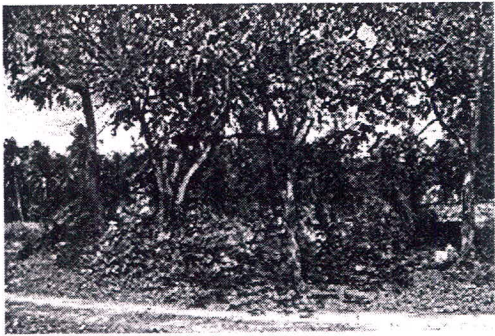
ภาพที่ ๒.๒๐ แสดงภาพบริเวณด้านสิงขร
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านสิงขร ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาตะนาวศรีตอนใต้ ในเขตตำบลคลองวาฬ อำเภอเมือง ฯ ด้านสิงขรมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า ช่องสันพราน หรือช่องสันพร้าว มีลักษณะเป็นช่องทางลัดมาแต่สมัยโบราณ และเป็นช่องทางเดินทัพของไทยและพม่าหลายครั้ง

ปัจจุบันมีจุดตรวจด้านสิงขร เมื่อผ่านจุดตรวจเข้าไปประมาณ ๖ กิโลเมตร จะถึงหินกอง ซึ่งเป็นจุดปักปันดินแดนระหว่างไทยกับพม่า โดยใช้กองหินเป็นเครื่องหมาย เล่าสืบต่อมาว่าสมัยโบราณผู้เดินทางผ่าน

เส้นทางนี้ มีธรรมเนียมนำก้อนหินมาวางไว้คนละก้อน แทนเครื่องบูชาเทวดาอารักษ์ เพื่อคุ้มครองให้การเดินทางปลอดภัย ต่อมาได้มีผู้สร้างศาลขึ้นที่บริเวณนี้เรียกว่า ศาลเจ้าพ่อหินกอง เป็นศาลไม้เก่า เดิมมีสองหลัง หันหลังชนกัน คือหันไปทางพม่ากับไทย ต่อมาได้มีผู้สร้างศาลในเขตไทยอีกหนึ่งหลัง

กล่าวกันว่าเดิมที่ตั้งด้านสิงขรอยู่ลึกเข้าไปในพรมแดนพม่าอีกมาก ยังปรากฏชื่อของหมู่บ้านด้านสิงขร ซึ่งตั้งอยู่ในเขตประเทศพม่า เหตุที่กำหนดให้บริเวณด้านสิงขร เข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทย จนกลายเป็นจุดเขตแดนในปัจจุบัน เนื่องมาจากการทำสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับมณฑลตะนาวศรี ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๑๐

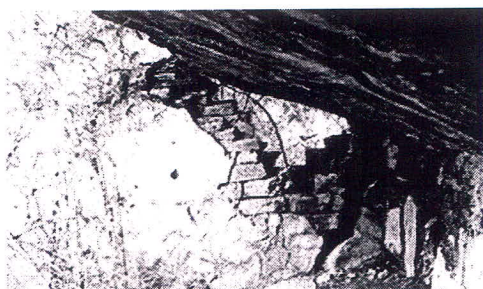
ภาพที่ ๒.๒๑ แสดงภาพกำแพงเมืองกุยบุรีในอดีต
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เมืองกุย หรือเมืองกุยบุรี เป็นเมืองเก่าตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น จากกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นหลักฐานที่รวบรวมพระราชกำหนดเก่ามาแต่โบราณ ระบุชื่อเมืองกุยอยู่ในกลุ่มหัวเมืองจัตวา

เมืองกุยเป็นเมืองหน้าด่านเป็นเส้นทางเดินทัพของพม่า ที่เข้ามาทางด้านสิงขร จึงมีคำกล่าวขานกันมาว่า ชาวเมืองกุย เป็นนักรบที่เก่งกล้า และชำนาญการรบแบบกองโจร นอกจากนี้เมืองกุยยังมีความสำคัญในการแจ้งข่าวการเดินทัพของพม่า ไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อให้เตรียมตัวรับศึกสงคราม

เมืองกุยมีความอุดมสมบูรณ์ มีชุมชนหนาแน่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการย้ายเมืองบางนางรม มาตั้งอยู่ที่เมืองกุย ต่อมาเมื่อเมืองบางนางรมได้รับพระราชทานชื่อใหม่ว่า เมืองประจวบคีรีขันธ์ แต่ยังคงตั้งที่ว่าการเมืองอยู่ที่เมืองกุยบุรี จนถึงปี พ.ศ.๒๔๔๑ จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองฯ ไปอยู่ที่เกาะหลักจนถึงปัจจุบัน เวลานั้นเมืองกุยมีฐานะเป็นตำบลกุยบุรี ขึ้นกับอำเภอเมืองฯ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จึงได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอกุยบุรี และได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอกุยบุรี เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๖

มรดกทางพุทธศาสนา
ศาสนสถาน

ภาพที่ ๒.๒๒ แสดงภาพเพิงผาพระระเบียง
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เพิงผาพระระเบียง กุฎิฤาษี หรือถ้ำพระนอน ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเขานาห้วย บ้านนาห้วย ตำบลปราณบุรี อำเภอปราณบุรี ลักษณะเป็นการก่อสร้างดัดแปลงเพิงผาธรรมชาติให้เป็นสถานที่ประดิษฐาน พระพุทธรูป เดิมมีพระพุทธรูปปางต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ประดิษฐานอยู่โดยหันพระพักตร์ไปทางด้านทิศ ตะวันออก ส่วนใหญ่เป็นพระพุทธรูปหินทรายแดง แต่ถูกทำลายไปเกือบหมด บางส่วนราษฎรในท้องถิ่นนำไป ซ่อมแซม โดยพอกปูนทับแล้วอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ตามที่ต่าง ๆ ในเขตอำเภอปราณบุรี เช่น วัดนาห้วย วัดน่าน้อย โรงเรียนวัดนาห้วย และโรงเรียนปากน้ำ เป็นต้น

ปัจจุบันเพิงผาพระระเบียง มีสภาพชำรุดทรุดโทรมเหลือเพียงผนังก่ออิฐ จากการสำรวจภายใน บริเวณเพิงผา พบชิ้นส่วนปูนฉาบ กลิบบัวปูนปั้น เศษกระเบื้องกาบกล้วยดินเผา เศษภาชนะดินเผา และเศษ เครื่องถ้วยจีน ภายในบริเวณเพิงผาพบอิฐขนาดใหญ่ลักษณะเหมือนอิฐที่พบในแหล่งทวารวดี ปะปนอยู่กับอิฐ แบบอยุธยา

วัดเขาน้อย ตั้งอยู่ที่บ้านเขาน้อย ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี เป็นวัดเก่าสันนิษฐานว่า สร้างสมัยอยุธยา พบเจดีย์ขนาดเล็กตั้งอยู่บนยอดเขาสูงโดด มีสภาพหักพังเสียหายมาก จนไม่สามารถเห็น รูปทรงที่ชัดเจน ฐานอุโบสถอยู่ที่พื้นด้านล่าง ทางทิศตะวันตกของเขาน้อยทางวัดได้สร้างอาคารซ้อนทับไป แล้ว ปัจจุบันในเสมาเหลืออยู่เพียงชิ้นเดียว เป็นใบเสมาสลักจากหินทรายแดง และมีเศียรพระพุทธรูปจำนวน สองเศียรแกนเป็นหินทรายแดง ส่วนองค์พระพุทธรูปทำขึ้นใหม่

บริเวณภูเขาด้านล่างทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ชาวบ้านเคยพบฐานสิ่งก่อสร้างสองแห่ง นอกจากนั้นยังพบชิ้นส่วนพระพุทธรูปปูนปั้น กระเบื้องมุงหลังคาดินเผา เศษภาชนะดินเผา เศษเครื่องถ้วยจีน ประเภทเครื่องลายคราม

ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของบ้านปรือน้อย ตำบลปราณบุรี สันนิษฐานว่า เป็นชุมชนโบราณสมัย อยุธยา พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผา โดยเฉพาะเครื่องลายครามเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ทำจาก โลหะ เช่น ตะเกียง เงินพดด้วง เครื่องประดับ

พระพุทธรูปบาทเขาล้อมหมวก เขาล้อมหมวกเป็นเขาหินปูนชายทะเล มีลักษณะสูงชัน อยู่ในเขต กองบิน ๕๓ ตำบลเกาะหลัก อำเภอเมือง ฯ ยอดเขาสูงประมาณ ๘๗๐ ฟุต จากระดับน้ำทะเล พบ โบราณสถานมีร่องรอยแนวก่ออิฐถือปูนเป็นฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาวด้านละ ๒.๕ เมตร อิฐที่พบนิยม ใช้ในการก่อสร้างโบราณสถานสมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และมีรอยพระพุทธรูปบาท

จำลอง สลักจากหินแกรนิต จำนวนสี่ชิ้นประกอบกันเป็นรอยพระพุทธรูปขนาดยาวประมาณ ๑๔๐ เซนติเมตร กว้าง ๕๐ เซนติเมตร หนา ๑๓ เซนติเมตร รอยพระพุทธรูปสลักลงในหินเพียงต้น ๆ ชำรุด บริเวณสันพระบาทเล็กน้อย

เดิมในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ประชาชนนิยมขึ้นไปนมัสการพระพุทธรูปแห่งนี้ แต่หลังจากปี พ.ศ. ๒๔๖๕ เมื่อมีการตั้งกองบินน้อยที่ ๕ (กองบิน ๕๓ ปัจจุบัน) บริเวณนี้ซึ่งเป็นเขตหวงห้าม ปัจจุบันกองบิน ๕๓ กำลังสร้างบันไดขึ้นบนยอดเขา และจัดสร้างพระมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูป

ดอนวัด อยู่ที่บ้านบ่อกลุ่ม ตำบลหนองยายหนู อำเภอกุยบุรี มีสภาพเป็นเนินดินขนาดใหญ่ อยู่ท่ามกลางทุ่งนาและป่าละเมาะ เดิมมีพื้นที่ประมาณ ๒๐ ไร่ ต่อมาเมื่อมีการไถปรับพื้นที่ได้พบโบราณวัตถุเป็นภาชนะบรรจุกระดูกจำนวน ๖ ใบ เป็นหม้อก้นกลมแบบหม้อทะนุ ตกแต่งผิวด้วยลายกดประทับ พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นเครื่องลายครามแบบจีน ชิ้นส่วนพระบาทของพระพุทธรูปยืน ซึ่งทำจากหินทราย เศษอิฐ และกระเบื้องกาบกล้วยดินเผา

จากโบราณวัตถุที่พบโดยเฉพาะภาชนะดินเผา เป็นรูปแบบภาชนะที่พบทั่วไปจากแหล่งโบราณคดีสมัยอยุธยา ขนาดของอิฐรูปแบบของกระเบื้อง ตลอดจนชิ้นส่วนรูปเคารพ ล้วนแต่เป็นแบบที่พบในสมัยอยุธยาทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าบริเวณดอนวัดนี้ น่าจะเป็นศาสนสถานสมัยอยุธยา โดยมีแหล่งชุมชนตั้งอยู่ห่างออกไปทางด้านทิศตะวันตก และทิศเหนือ ซึ่งพบร่องรอยการอยู่อาศัย มีเศษภาชนะดินเผากะจายอยู่ทั่วไปบนผิวดิน

ด้านสิงขร

ด้านสิงขรมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ช่องสันพราน หรือ ช่องสันพร้าว มีลักษณะเป็นช่องทางลาดมาแต่โบราณ เป็นช่องทางเดินทัพของไทย และพม่าหลายครั้ง ปัจจุบันมีหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔๖๑ ควบคุมดูแลจุดตรวจด้านสิงขร ประตูที่ด้านนี้เวลา เปิดและปิดตั้งแต่ ๐๘.๐๐ – ๑๘.๐๐ น. เมื่อผ่านประตูจุดตรวจเข้าไปจะผ่านแนวป่า และลาดเนินประมาณ ๖ กิโลเมตร จะถึง หินกอง

ในอดีต ด้านสิงขร เป็นเส้นทางคมนาคมข้ามผ่านแผ่นดินคาบสมุทระ จากชายฝั่งทะเลด้านหนึ่ง ไปยังชายฝั่งทะเลอีกด้านหนึ่ง เรียกว่าเส้นทางข้ามคาบสมุทระ เป็นที่นิยมของนักเดินทางค้าขายทางทะเล ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางอ้อมไปยังอีกฝั่งหนึ่ง ซึ่งอาจมีอุปสรรคในการเดินทาง ที่มีผลจากสภาพอากาศหรือโจรสลัด ชายฝั่งทะเลทั้ง ๒ ด้านมีท่าเรือสะดวกในการจอดพักของเรือเดินสมุทร มีความสะดวกในการขนถ่ายสินค้าไปตามเส้นทางข้ามคาบสมุทระ ซึ่งอาจเป็นทางบกหรือทางน้ำร่วมกัน รวมถึงความปลอดภัยและบริการที่ดึงดูดให้นักเดินเรือค้าขายทางทะเลจากภูมิภาคต่างๆ

ภาพที่ ๒.๒๓ แสดงภาพบริเวณด้านสิงขร
ที่มา: www.googlemap.com

เส้นทางข้ามคาบสมุทรมีความสำคัญทั้งในด้านการค้าและด้านยุทธศาสตร์ จึงเป็นที่เฝ้ามองของนานาชาติมาโดยตลอด เส้นทางข้ามคาบสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีหลายแนว ที่สำคัญแห่งหนึ่งคือ "เส้นทางข้ามคาบสมุทรช่องสิงขร" เป็นเส้นทางระหว่างทะเลอ่าวไทยที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผ่านช่องสิงขร และเมืองตะนาวศรีไปยังเมืองท่ามะริดบนฝั่งทะเลอันดามัน ที่ปากแม่น้ำตะนาวศรี เป็นเส้นทางคมนาคมที่มีความสำคัญในทางการค้าระหว่างประเทศตะวันตกและประเทศตะวันออก โดยเฉพาะจีนและอินเดียมายาวนานนับพันปี โดยมีเมืองตะนาวศรีซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำตะนาวศรีเป็นเมืองหลัก บนเส้นทางข้ามคาบสมุทร ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ ๗๐ กิโลเมตร เรือเดินทะเลสามารถเดินทางเข้าออกตามแม่น้ำตะนาวศรี และจอดเทียบท่าได้ที่หน้าเมือง

เมืองตะนาวศรีมีความสำคัญเป็นเมืองท่าค้าขาย มีการแบ่งเมือง-คูเมืองป้องกันและกำลัทหารคุ้มครองเส้นทางข้ามคาบสมุทร และเป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญติดต่อกับประเทศในยุโรป ซึ่งทำความเจริญรุ่งเรืองให้แก่พระนครศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

จนถึง พ.ศ. ๒๓๐๒ พระเจ้าอลองพญาจักรีพม่าได้ยกทัพลงมาทางใต้เข้ายึดเมืองทวาย เมืองมะริด และเมืองตะนาวศรี และได้ใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรเดินทัพผ่านช่องสิงขรมายังฝั่งทะเลอ่าวไทยที่บริเวณอ่าวหัวขาว (ห่างจากอ่าวประจวบคีรีขันธ์ไปทางเหนือประมาณ ๑๐ กิโลเมตร) ซึ่งเป็นทางเดินระหว่างภูเขากับทะเล แต่ได้ถูกทหารกองกำลังอาทมาต โดยการนำของขุนรอนปลัดชู (ชาววิเศษชัยชาญ) จำนวน ๔๐๐ คน เข้าชุมโจมตีสร้างความเสียหายแก่กองทัพพม่าหลายครั้งหลายครา แต่ด้วยกำลังที่น้อยกว่าได้ถูกกองทัพพม่าโอบล้อมต้อนตกทะเล และถูกฆ่าตายจนหมดสิ้น นับเป็นวีรกรรมไทยรบพม่าที่สำคัญครั้งหนึ่งเพื่อรักษาแผ่นดินคาบสมุทรแห่งนี้ให้คงไว้เป็นของไทย หนังสือจากห้วงอวกาศอธิบายว่า ในครั้งนั้นเป็นช่วงเวลาที่ความเจริญของไทยเริ่มถดถอยจนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาถูกพม่าทำลายใน พ.ศ. ๒๓๑๐ แต่ต่อมาได้สร้างความเข้มแข็งใหม่จนสามารถขับไล่พม่าออกไปจากผืนแผ่นดินไทย ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศในยุโรปได้เข้ายึดดินแดนต่างๆ ในบริเวณคาบสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอังกฤษเข้าครอบครองมาเลเซียและพม่า ส่วนฝรั่งเศสเข้าครอบครองลาว เขมร และเวียดนาม คงเหลือประเทศไทยที่ยังสามารถรักษาความเป็นอิสระเอาไว้ได้ การสูญเสียอำนาจ

ทางการเมืองของคนในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในดินแดนคาบสมุทรแห่งนี้ ส่งผลให้เส้นทางข้ามคาบสมุทรต้องปิดตัวลงแต่ครั้งนั้น จนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อญี่ปุ่นยกคนขึ้นบกเข้ายึดเมืองประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ และเกิด"วีรกรรมอำมาตย์" อันเป็นเหตุการณ์ที่คนไทยลุกขึ้นต่อสู้เพื่อรักษาผืนแผ่นดินไทยแห่งนี้

หลังจากนั้นญี่ปุ่นได้สร้างถนนยุทธศาสตร์ข้ามคาบสมุทรช่องสิงขรจากฝั่งอ่าวไทย ที่เมืองประจวบคีรีขันธ์ไปยังฝั่งทะเลอันดามันที่เมืองมะริด ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เส้นทางข้ามคาบสมุทรนี้ก็ปิดตัวลงอีกตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ควรให้ความสำคัญด้านสิงขรในแง่ประวัติศาสตร์เส้นทางข้ามคาบสมุทรของสุวรรณภูมิ ที่มีความสำคัญสืบเนื่องตั้งแต่ยุคสุวรรณภูมิ ราว ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จะส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวมีภูมิสังคมวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนและยาวนานถึงลูกหลานไม่มีสิ้นสุด คัดลอกบางส่วนของบทความมาจาก

ในปัจจุบัน ด้านสิงขร ได้กลายเป็นจุดผ่อนปรนทางการค้า ระหว่างชายแดนไทยและพม่า จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของคนไทยและคนพม่า สินค้าที่มีจำหน่ายได้แก่ เพอร์นิเจอร์ไม้แกะสลักซึ่งเป็นงานฝีมือเหมาะสำหรับเป็นของใช้และตกแต่งบ้าน ต้นไม้ต่างๆ รวมถึงเครื่องประดับที่ทำจากหินและพลอยหลากชนิด

นอกจากนั้น ในช่วงเช้าของวันเสาร์ จะมีการเปิดด่านให้ มีการค้าขายระหว่างเพื่อนบ้านของเรา โดยจะมีสินค้าพื้นบ้านต่างๆเข้ามาค้าขาย ให้เลือกซื้อ หรือเดินดูวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการต่างๆ เช่น ภาษา และการแต่งกาย

ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ จะมีการจัดงานขึ้นบริเวณด้านสิงขร มีการแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะในช่วงสงกรานต์ จะมีการเปิดด่านให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าไปในส่วนของหมู่บ้านบูตอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ เพื่อดูวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของหมู่บ้านชายแดน โดยมีรถสองแถวให้บริการนักท่องเที่ยว PrachuapTown ของเราก็ได้หามุม ที่คุณไม่เคยเห็นมาให้ชมกันอีก นั่นก็คือ "ศูนย์ฝึกออาชีพรักคิดแยกและเจียรระโนพลอย" มาให้ชมกันครับ โดยศูนย์นี้จะอยู่ทางด้านซ้ายมือ ก่อนถึงทางลงสู่จุดผ่านแดนต้องเข้าซอยไปนิดหน่อย และป้ายบอกว่า แคบสุดในสยาม แต่จากการหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และการเทียบดูจากแผนที่จากดาวเทียม รู้สึกว่าตรงบริเวณนี้จะไม่ใช่ว่าแคบที่สุดของประเทศ แต่ส่วนที่แคบที่สุดจะอยู่ที่ตำบลห้วยทรายซึ่งวัดระยะได้ ๑๐.๙๖ กิโลเมตร วัดตามแนวจากสันปันน้ำของทิวเขาตะนาวศรีจนถึงฝั่งทะเล ตามแนวที่ตัดผ่านหลักกิโลเมตร ๓๔๐.๔ บนถนนเพชรเกษม ซึ่งบริเวณนั้นก็จะมีป้ายบอกเช่นกันว่า แคบที่สุดของประเทศ

คนไทยพลัดถิ่นที่อยู่ในฝั่งประเทศพม่า จะมีความน่าสนใจคือ คนที่นี้จะมีเครือญาติกับคนไทย อย่างคนไทยในตำบลสิงขรจะมีเครือญาติกับคนอำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คนไทยในพม่าจะเชิดชูบูชาและรักดีต่อประมุขของไทย แทบทุกครั้งเรือนจะมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระราชวงศ์ประดับไว้ตามบ้าน ร่วมจัดงานเฉลิมฉลองพระชนมพรรษา ศึกษาเล่าเรียนภาษาไทย ประวัติศาสตร์ไทย ฝากเงินกับธนาคารไทย ใช้เงินไทย และใช้นามสกุลอย่างไทย คนไทยในพม่าส่วนมากเป็นคนปักษ์ใต้ พูดภาษาไทยถิ่นใต้ในชีวิตประจำวัน แต่คนรุ่นใหม่อ่านและเขียนภาษาพม่าได้ด้วย เพราะทุกคนต้องเข้าเรียนโรงเรียนพม่า แต่ในชีวิตประจำวันพูดภาษาไทย และหลายคนก็เรียน และอ่านหนังสือไทย โดยอาศัยพระภิกษุเปิดสอนในวัด

คนไทยในพม่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทแบบไทย แต่ทางตอนใต้ตั้งแต่ตลาดสุทริลงไปจนถึงเกาะสองส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม ในด้านของศาสนาพุทธจะมีการอุปสมบทตามแบบไทย และเข้ามาบวชในประเทศไทย ด้านอาหารการกินชาวไทยในพม่าส่วนใหญ่จะมีอาหารการกินแบบเดียวกับของคนไทยภาคใต้ของประเทศไทย รักษาความเจ็บป่วยกับหมอ หรือแพทย์แผนโบราณ ใช้น้ำหมัก และยาสมุนไพร และมักกระโดดไปทางเวทมนตร์คาถา เชื่อในสิ่งลึกลับ ภูตผี วิญญาณ เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าพ่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อาคม และการอยู่ยงคงกระพัน โชคลาง และการบนบานศาลกล่าว คนไทยในฝั่งพม่ามักแสดงและชมการแสดงการแข่งขันมวยไทย หนังสือชื่อดังของตำบลสิงขร อาทิ หนังสือร้อย แสงวิโรจน์ หนังสือช่วย หนังสืออด หนังสือที่แสดงเป็นหนังสือแบบปกซีดี มโนราห์ที่มีชื่อเสียง คือ มโนราห์อาบ เกตุแก้ว มโนราห์น้อย ชันศรี และมโนราห์เคี่ยม ชาวไทยมุสลิมก็มีศิลปะการต่อสู้อย่าง กวโหยง ที่แสดงให้เห็นถึงท่วงท่าที่ร้ายร้าออกมา

กลุ่มชาวไทยในเขตตะนาวศรีนิยมเข้ามาบวชเรียนในประเทศไทย โดยปกติจะต้องมาติดต่อกับชายหรือท้องที่ชาวไทยในประเทศไทย บางคนก็เข้ามาทำงานในภาคใต้โดยไม่ผิดสังเกต เพราะคนพบเห็นหรือฟังเสียงก็เข้าใจว่าเป็นคนใต้ คนไทยในฝั่งตะนาวศรีมีความรักและมีความผูกพันกับแผ่นดินแม่ และภูมิใจในความเป็นไทย กล่าวอีกนัยก็คือชาวไทยในฝั่งตะนาวศรียังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และวัฒนธรรมไทยไว้ได้อย่างเหนียวแน่น วัฒนธรรมไทยเรือไคสุญ หรือเริ่มสูญไปจากแผ่นดินไทยก็ยังสามารถหาได้ที่นั่น คล้ายจะเป็นตัวแทนของคนไทยในอดีตเมื่อ ๕๐-๗๐ ปีก่อน

เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย

คนไทยพลัดถิ่นซึ่งเป็นคนไทยอยู่ตรงชายแดนไทย - พม่า ตรงบริเวณจังหวัดระนอง ชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ คนกลุ่มนี้ ทางพม่าไม่ยอมรับให้เป็นพลเมืองของพม่า ขณะที่ไทยเองก็ไม่ยอมรับญาติร่วมเผ่าพันธุ์ กลุ่มนี้ให้เป็นพลเมืองไทยซึ่งอันเป็นผลพวงมาจากการกำหนดเขตแดนไทย - พม่า ที่กันเอาถิ่นที่อยู่อาศัยของบรรพบุรุษคนไทยกลุ่มนี้ ไปอยู่ในดินแดนฝั่งพม่า ตรงแนวบริเวณชายแดนที่เดินข้ามพรมแดนไปมาหาสู่กันไป - มา แค่นี้ก็ก้าว ภัยพิบัติสึนามิเทียวนี้ มีคนไทยพลัดถิ่น หรือคนไทยไร้สัญชาติ ได้รับผลกระทบเต็มๆ ประมาณ ๒๐ ครอบครัว รวม ๑๐๐ คน

ข้อมูลจาก “นายพิเชษฐ์ แสงคง” ผู้ประสานงานโครงการปฏิบัติการชุมชนเมืองน่าอยู่ระนอง ซึ่งลงไปดูและช่วยเหลือคนกลุ่มนี้อยู่ในขณะนี้ ปรากฏว่ามี คนไทยพลัดถิ่นเจอภัยสึนามิอยู่ตามจุดต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. ที่บ้านบางเบน อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ๘ ครอบครัว ประมาณ ๔๐ กว่าคน

๒. บ้านบางกล้วยนอก หมู่ที่ ๓ ตำบลนาคา กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ๑ ครอบครัว ๑ คน

๓. บ้านทะเลนอก ตำบลกระ อำเภอกะบุรี จังหวัดพังงา ๑ ครอบครัว ๓ คน

บ้านปากเตรียม หมู่ที่ ๔ ต่อเนื่องหมู่ที่ ๕ ตำบลกระ อำเภอกะบุรี จังหวัดพังงา ๑๐ ครอบครัว ประมาณ ๔๐ กว่าคน ซึ่งอันนี้ยังไม่บรรวมที่พลัดหลงมาอยู่ที่บ้านน้ำเค็มอีกจำนวนหนึ่ง

ด้านสิงขร กับการพัฒนาเป็นด้านการค้าและการท่องเที่ยวแห่งใหม่ของไทย

เขตชายแดนรอยต่อระหว่างประเทศ ไทยและประเทศเพื่อนบ้าน มีหลายด้านที่เป็นตลาดค้าขายที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของภูมิภาค แต่ก็ยังมีอีกหลายด้านที่ยังมีคนรู้จักไม่มากนัก เช่น ด้านสิงขร จุดผ่อนปรนทางการค้า ระหว่างชายแดนไทยและพม่า ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัจจุบันด้านสิงขรเป็นจุดจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของชาวไทยและชาว พม่ามากมาย มีสินค้าที่น่าสนใจหลายประเภท เช่น เพอร์นิเจอร์ ของใช้ของตกแต่งบ้าน รวมถึงข้าวของเครื่องใช้มีดีไซน์ที่ทำจากไม้ เครื่องประดับหินสี และพลอยพม่า จากศักยภาพของด้านสิงขรดังกล่าว ในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา นายวีระ ศรีวัฒนตระกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงเร่งผลักดันโครงการพัฒนาจุดผ่อนปรนด้านสิงขรเป็นด้านการขายแดนค้าถาวร เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งจากการค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งความคืบหน้าล่าสุด ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เดินทางไปสำรวจความพร้อมที่ฝั่งพม่าเมื่อช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา โดยสำรวจเส้นทางตั้งแต่ด้านสิงขรไปถึงเมืองมะริดระยะทาง ๒๐๐ กิโลเมตร พบว่าเป็นเส้นทางที่ทุรกันดาร ทางพม่าจึงต้องการให้รัฐบาลไทยสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างถนนจากเมืองมะริดไป ยังด้านสิงขร ส่วนความคืบหน้าฝั่งไทย ขณะนี้อยู่ระหว่างรอการสำรวจรายละเอียด หรือการทำดีเทล เซอร์เวย์ ของกรมแผนที่ทหาร กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงมหาดไทย ที่บริเวณด้านสิงขร จากนั้นจึงจะมีการทำแผนที่กำหนดจุด หรือ จอยท์ ดีเทล เซอร์เวย์ ร่วมกันระหว่างฝั่งพม่ากับไทย ก่อนที่จะนำเรื่องเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการเทคนิคร่วมไทย - พม่า หรือ เจทีซี เพื่อจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างไทยและพม่า ในการเปิดด้านสิงขรเป็นด้านการค้าถาวร นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ยังเตรียมเสนอคณะรัฐมนตรี พิจารณาอนุมัติงบประมาณ ๑,๒๐๐ ล้านบาท เพื่อเปิดศูนย์ราชการขายแดนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคม บริเวณด้านสิงขรด้วย

อย่างไรก็ตาม การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการเปิดด้านการค้าสิงขร ยังคงมีปัญหาที่รอการปรับปรุงแก้ไขอยู่ อย่างเช่นในเขตเทศบาลเมืองที่ปัจจุบันยังคงประสบปัญหาน้ำประปาไม่เพียงพอต่อ การใช้งาน จำเป็นต้องเปิด-ปิด เป็นเวลา ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงมอบหมายโครงการชลประทานจังหวัด พร้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาแนวทางแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ : <http://thainews.prd.go.th>)

จุดเปลี่ยน “ด้านสิงขร” ด้านถาวรไทย-เมียนมาร์

สำหรับด้านสิงขร ตั้งอยู่ระหว่างบ้านไร่เครา ต.คลองวาฬ อ.เมืองฯ จ.ประจวบคีรีขันธ์ กับ อ.พญาทอง จ.กอกาเล็ก รัฐกระเหรี่ยง ภาคตะนาวศรี สหภาพเมียนมาร์ โดยทางเข้าจะแยกจากถนนเพชรเกษมหลักกิโลเมตรที่ ๓๓๑+๖๑๐ บ้านหนองหิน ต.คลองวาฬ ไปตามทางหลวงชนบท ปช.๑๐๓๙ ระยะทาง ๑๔.๘ กิโลเมตร มีเวลาเปิด-ปิดด้าน ๐๘.๐๐-๑๘.๐๐ น. ของทุกวัน โดยมีระยะทางจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๒๙๐ กิโลเมตร และจากตัวเมืองสมุทรสาคร ไปตามถนนพระราม ๒ ถนนเพชรเกษม ผ่าน จ. เพชรบุรี ชะอำ หัวหิน ปรานบุรี สามร้อยยอด กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ ถึงด้านสิงขร ๒๖๗ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางด้วยรถส่วนตัว ๓ ชั่วโมง ๑๔ นาที หรือหากเป็นรถบรรทุกทุกสินค้าจะใช้ระยะเวลาประมาณ ๖-๗ ชั่วโมง สภาพหมู่บ้านมุดอง เป็นหมู่บ้านติดกับด้านสิงขร ชายแดนไทย ทางเข้าหมู่บ้านมีหน่วยทหารพม่าประจำอยู่ที่ชายแดน เป็นจุดตรวจของพม่า จากจุดตรวจเข้าไปประมาณ ๘๐๐ เมตร จะถึงหมู่บ้านมุดอง มีประชากรประมาณ ๘๐๐ คน ๑๒๐ หลังคาเรือน เป็นหมู่บ้านที่อยู่บนเชิงเขา อาชีพหลัก คือ ทำสวน ทำไร่ มีร้านค้าเล็กๆ น้อยๆ

ปัจจุบัน ไทยมีจุดผ่านแดนถาวรไทย-เมียนมาร์ จำนวน ๖ แห่ง ได้แก่ อ.แม่สาย จ.เชียงราย ไปยังเมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ๒ แห่ง, อ.แม่สอด จ.ตาก ไปยังเมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง, และ อ.เมืองระนอง จ.

ระนอง ไปยังเมืองเกาะสอง ภาคตะนาวศรี ซึ่งกำหนดช่องทางซึ่งเป็นจุดตรวจไว้ ๓ ช่องทาง ได้แก่ ด้านตรวจคนเข้าเมืองระนอง ปากน้ำระนอง และท่าเทียบเรือ บริษัท อันดามันคลับ ส่วนจุดผ่อนปรน ชายแดนไทย-เมียนมาร์ มีทั้งหมด ๑๔ แห่ง ได้แก่ จ.เชียงราย ที่ อ.แม่สาย ๔ แห่ง อ.เชียงแสน ๑ แห่ง, จ.เชียงใหม่ ที่ อ.เชียงดาว และ อ.เวียงแหง, จ.แม่ฮ่องสอน ที่ อ.ขุนยวม อ.เมืองแม่ฮ่องสอน ๒ แห่ง อ.แม่สะเรียง อ.สบเมย, จ.กาญจนบุรี ที่ด่านเจดีย์สามองค์ อ.สังขละบุรี และ จ.ประจวบคีรีขันธ์ ที่ด่านสิงขร อ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ ก่อนหน้านี้นักด่านเจดีย์สามองค์ จ.กาญจนบุรี ถูกกำหนดให้เป็นจุดผ่านแดนชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๑ ผ่อนผันให้ชาวต่างประเทศเดินทางเข้า-ออกได้เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยว ขณะที่พม่าปิดด่านตั้งแต่วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๐ ด้วยสาเหตุภายในของพม่า อย่างไรก็ตามพม่าได้เปิดด่านเจดีย์สามองค์ให้นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านเข้าออกได้เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นมา

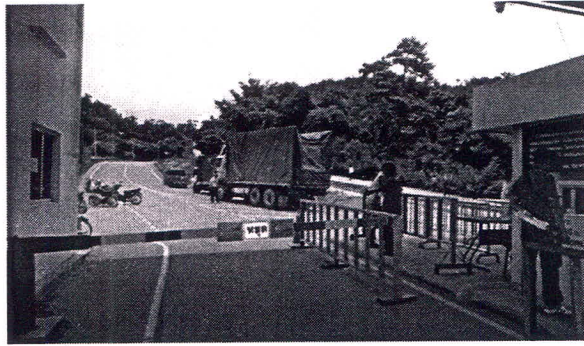

ภาพที่ ๒.๒๔ แสดงภาพจุดผ่อนปรนด่านสิงขร อ.เมืองฯ จ.ประจวบคีรีขันธ์
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีชายแดนติดต่อกับสหภาพพม่า ประมาณ ๒๑๒ กิโลเมตร ทั้ง ๘ อำเภอ มีเขตติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า และมีตำบลและหมู่บ้านที่มีชายแดน จำนวน ๒๑ ตำบล ๔๘ หมู่บ้าน มีช่องทางเข้าออกชายแดน ๓๕ ช่องทาง แยกเป็น ช่องทางธรรมชาติ ๓๔ ช่องทาง อยู่ในพื้นที่ทุกอำเภอยกเว้นอำเภอ สามร้อยยอด และมีจุดผ่อนปรนชั่วคราว ๑ ช่องทาง คือ ด่านสิงขร สำหรับศักยภาพของด่านสิงขรเมื่อเปรียบเทียบกับด่านเจดีย์สามองค์นั้น นอกจากระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ น้อยกว่าแล้ว การคมนาคมยังสะดวกกว่า เพราะมีถนนพระราม ๒ และถนนเพชรเกษม ซึ่งเป็นถนน ๔-๖ ช่องจราจรเกือบตลอดสาย ขณะที่ด่านเจดีย์สามองค์จากตัวเมืองกาญจนบุรีต้องใช้เส้นทางขึ้น-ลงเขา มีความคดเคี้ยวและลาดชัน ไม่เหมาะสำหรับรถบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่

ก่อนหน้านี้ นายวิระ ศรีวัฒนตระกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เคยออกมาเปิดเผยว่า การที่เมียนมาร์ได้สร้างถนนจากหมู่บ้านมูตองไปยังตะนาวศรี ยาว ๑๐๐ กิโลเมตร และจากตะนาวศรีไปยังมะริดอีกราว ๑๐๐ กิโลเมตร ใช้เวลา ๓-๔ ชั่วโมงในการเดินทางเข้าสู่ด่านสิงขร รวมทั้งสร้างศูนย์ราชการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

โดยรัฐบาลเมียนมาร์ มีนโยบายที่จะย้ายฐานการขนส่งและการค้าของจังหวัดมะริด ซึ่งอาชีพหลักคือการส่งออกวัตถุดิบอาหารทะเล จากปัจจุบันที่ส่งออกผ่านไปยังจังหวัดระนอง ใช้เวลากว่า ๒๐ ชั่วโมง มาอยู่ที่ประจวบคีรีขันธ์แทน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการขนส่งทางรถต่อไปยังแหล่งแปรรูปอาหารทะเลที่มหาชัย อ.เมืองฯ จ.สมุทรสาคร ซึ่งหากขนส่งมาทางด่านสิงขร จะใช้เวลาไม่เกิน ๗ ชั่วโมง

ภาพที่ ๒.๒๕ แสดงภาพศุลกากรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ที่มา: การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สำหรับประเทศไทย ด่านสิงขรจะเป็นช่องทางในการขนส่งสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งการเปิดด่านถาวรจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของมูลค่าทางการค้าผ่านพิธี ศุลกากร ของด่านสิงขรเพิ่มจากกว่า ๒๐๐ ล้านบาทต่อปีในปัจจุบัน เป็น ๓.๖ หมื่นล้านบาทต่อปี เนื่องจากการเปลี่ยนฐานการขนส่งและการค้าของมะริด ทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้าเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การเปิดด่านถาวรยังได้ประโยชน์ในการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยเฉพาะเส้นทางท่องเที่ยวจากอ่าวไทย กับทะเลอันดามัน เนื่องจากจังหวัดมะริดมีหมู่เกาะกว่า ๘๐๐ เกาะ ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ แหล่งดำน้ำที่สวยงามที่สุดในโลกด้วย เกิดการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวระหว่าง ๒ ประเทศได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ จังหวัดมะริดยังมีปัญหาในเรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐาน เนื่องจากมีปัญหาการผลิตไฟฟ้าที่ไม่เพียงพอ ต้องมีการปั่นไฟเอง จึงมีแนวโน้มว่าภาคเอกชนจากฝั่งไทยจะเข้าไปลงทุนผลิตไฟฟ้าในมะริด รวมทั้งธุรกิจโรงแรมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งในจังหวัดมะริดมีเพียงโรงแรมขนาดเล็ก ขณะนี้นักลงทุนชาวไทยได้ลงทุนโรงแรมในมะริดแล้ว อยู่ในช่วงการก่อสร้าง มีมูลค่าราว ๕๐๐ ล้านบาท

ปัจจุบัน บริเวณตลาดนัดด่านสิงขรมีการค้าขายที่คึกคักขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวมากขึ้นวันละ ๕๐๐-๑,๐๐๐ คน ทำให้มีร้านค้าเพิ่มขึ้นทั้งของคนไทยและของคนพม่า เช่น สินค้าจำพวกเฟอร์นิเจอร์ เครื่องประดับ อัญมณี สินค้าในครัวเรือน เป็นประจำทุกวัน และมีการจัดตลาดนัดทุกวันเสาร์ ชาวพม่าเดินทางเข้ามาซื้อสินค้า อุปโภคบริโภค และนำสินค้าจำพวกของป่ามาจำหน่าย

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญของการเปิดด่านถาวรไทย-เมียนมาร์ ที่ด่านสิงขร คือ เรื่องพิพาทเขตแดนระหว่างไทย-เมียนมาร์ เนื่องจากมีระยะทางติดต่อกัน ๒,๔๐๑ กิโลเมตร ที่ผ่านมา การเจรจาเพื่อจัดทำหลักเขตสามารถทำได้เพียง ๑๘๐ หลักเท่านั้น ซึ่งในช่วงที่ยังไม่มีการจัดทำการสำรวจเขตแดนร่วมกันในส่วนที่เหลือ ขณะนี้ได้สงวนภูมิประเทศให้อยู่ในสภาพเดิม การผลักดันให้จุดผ่อนปรนด่านสิงขร เป็นจุดผ่านแดนถาวร นอกจากจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์แล้ว ยังเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ

สำหรับจังหวัดภาคกลาง-ตะวันตก เนื่องจาก จ.สมุทรสาครเป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลที่ใหญ่ที่สุด ขณะเดียวกันยังมีความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับ จ.ประจวบคีรีขันธ์ก่อนหน้านี้ เช่น โครงการบัตรเที่ยวเที่ยว ๔ จังหวัด ต้องจับตาดูกันต่อไปว่า การผลักดันด้านสิ่งขจรจะเกิดขึ้นได้จริงเมื่อไหร่ ถึงตอนนั้นจังหวัดสมุทรสาครจะได้านิสงส์ในด้านวัตถุดิบ ซึ่งอาจมีนักธุรกิจท้องถิ่น หรืออุตสาหกรรมเรือประมงให้ความสนใจลงทุนในพม่าก็เป็นได้ ขณะเดียวกันการเคลื่อนตัวของประชากรทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ที่ปัจจุบันมักจะมาทางแม่สอด และระนอง จะไหลเวียนมาที่ด้านสิ่งขจรมากขึ้น

แน่นอนว่าหลังการเปิดจุดผ่านแดนถาวร และมีการพัฒนาระบบสาธารณสุขูปโภค โดยเฉพาะถนนให้มีมาตรฐานมากขึ้น การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของทั้งสองประเทศจะลดขั้นตอนและอุปสรรคในกระบวนการคมนาคมต่อไป พร้อมกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ สอดรับกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี ในปี ๒๕๕๘ ที่กำลังจะมาถึง

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

ปรีชา แดงโรจน์ (๒๕๔๔:๒๙-๓๐) ได้อ้างอิงถึง คำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ไว้ว่าหมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ ๓ ประการ คือ ๑) ต้องมีการเดินทาง ๒) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ ๓) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทางและได้อธิบายเพิ่มเติมของจุดมุ่งหมายของการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่ประจำ และเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ ได้แก่ เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (๒๕๔๒:๓) กล่าวว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว ระยะเวลาสั้นเพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ทางด้านการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (๒๕๓๕:๑) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ (๒๕๓๓:๓) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

ประเสริฐ วิทยารัฐ (๒๕๓๐: ๓) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าอื่นๆ คือ ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวต้องมาหาสินค้าด้วยตัวเองแทนที่สินค้าจะไปหาซื้อสำหรับตัวสินค้าก็มีความแตกต่าง

จากสินค้าทั่วไป คือผู้ซื้อไม่สามารถเก็บสินค้าไว้เป็นสมบัติได้ แต่ผู้ซื้อจะได้รับความรื่นรมย์ ความพึงพอใจ ความแปลกใหม่ ประเทืองปัญญา พักผ่อน สนุกสนาน ความคุ้มค่าของผู้ซื้อจึงอยู่ที่ความรู้สึกพึงพอใจ ประทับใจ และมีการบอกเล่าถึงความประทับใจแก่ผู้อื่นเพื่อชักชวนให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว

แมคอินทอช และโกลด์เนอร์ (McIntosh; & Goeldner ๑๙๘๔: ๑๓๒-๑๓๕) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

จี และชอย (Gee;&Choy ๑๙๘๙: ๙๘-๑๐๑) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักท่องเที่ยวเดินทางนั้น คือ นักท่องเที่ยวนั่นเอง ดังนั้นการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่ต่างๆ เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และพึงพอใจของผู้เดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อการประกอบกิจกรรมที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่อาศัย

แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขาหิมาลัย หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้งซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบท เพื่อสัมผัสวิถีชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreation Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงามของธรรมชาติเท่านั้น แต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนวิเศษเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำท่าจีน การปีนหน้าผา การดำน้ำ ในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้ บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการท่องเที่ยว (Tourism Planning: ๕ Schools of Thought) สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปี ๒๕๔๒ ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการด้านการท่องเที่ยวจากในอดีตเป็นแบบมวลชนมาถึงแบบเชิงนิเวศในปัจจุบัน เริ่มต้นจาก พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๕๐๓ (๑๙๕๐-๑๙๖๐) การท่องเที่ยวเป็นแบบกลุ่มใหญ่ (Mass Tourism) ทุกคนชอบท่องเที่ยวมาก ไปกันเป็นกลุ่มใหญ่ หาความสุขความพอใจจากธรรมชาติ โดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวถูกใช้และเกิดผลกระทบมากมาย ผู้ประกอบการขอมีประโยชน์แต่ฝ่ายเดียวเรียกว่า ยุค Boosterism ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๓ (๑๙๖๑-๑๙๗๐) เกิดอุปสงค์ อุปทาน มีความต้องการแหล่งท่องเที่ยวมาก การพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งแต่ตัวมากกว่าสนใจสิ่งแวดล้อม และมีนักการเงินใช้เงินต่อเงิน ทำให้เศรษฐกิจฟองสบู่ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๓ (๑๙๗๑-

๑๙๘๐) การท่องเที่ยวเริ่มเปลี่ยนแปลง แหล่งท่องเที่ยวต้องมีพื้นฐานการจัดการโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การวางแผนการใช้ที่ดิน และมีกิจกรรมที่เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ในปี พ.ศ.๒๕๒๔-๒๕๓๓ (๑๙๘๑-๑๙๙๐) การท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงเป็นการต้องการอยู่บนพื้นฐานของชุมชน คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ให้ชุมชนมีอำนาจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของหวงแหนแหล่งเที่ยวนั้น และในปี พ.ศ.๒๕๓๔-๒๕๔๙ (๑๙๙๑-๒๐๐๖) การท่องเที่ยวเป็นแบบเชิงนิเวศ และพัฒนาต่อมาเป็นแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน

นักท่องเที่ยว คือ ผู้ที่ลงทุนเงินและเวลาเพื่อแสวงหาสินค้าและบริการตลอดจนประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมและบริการต่างๆ ผู้ประกอบการลงทุนทำธุรกิจดังกล่าวโดยมีเป้าประสงค์ที่จะเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพให้แก่นักท่องเที่ยวโดยมุ่งสร้างกำไรจากธุรกิจ ภาครัฐ ซึ่งหมายถึงรัฐบาลของประเทศที่รองรับซึ่งต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาสู่จุดหมายปลายทาง เพื่อที่จะใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างเงินและสร้างงานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ภาคประชาชน ได้แก่ ชุมชนที่เกิดการท่องเที่ยวตลอดจนแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

เหตุดังกล่าวทำให้คณะผู้ทำการวิจัยต้องการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนด้านสังขารในรูปแบบของแผนกลยุทธ์และการพัฒนาทางกายภาพ ประกอบด้วยการวางผัง การพัฒนาสภาพแวดล้อม การออกแบบสถาปัตยกรรมศูนย์ท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างรายได้แก่ชุมชน และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่ชุมชน